

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

Латинська мова та медична термінологія

*Методичні вказівки
до практичних занять студентів I курсу
(напрямок підготовки "Фізична терапія. Ерготерапія")*

Затверджено
вченою радою ХНМУ.
Протокол № 9 від 21.09.2017.

Харків
ХНМУ
2017

Латинська мова та медична термінологія : метод. вказ. до практ. занять студентів I курсу (напряом підготовки "Фізична терапія. Ерготерапія") / упоряд. Н. В. Дерев'янченко, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2017. – 76 с.

Упорядники   Н. В. Дерев'янченко
                          О. В. Литовська

Практичне заняття № 1

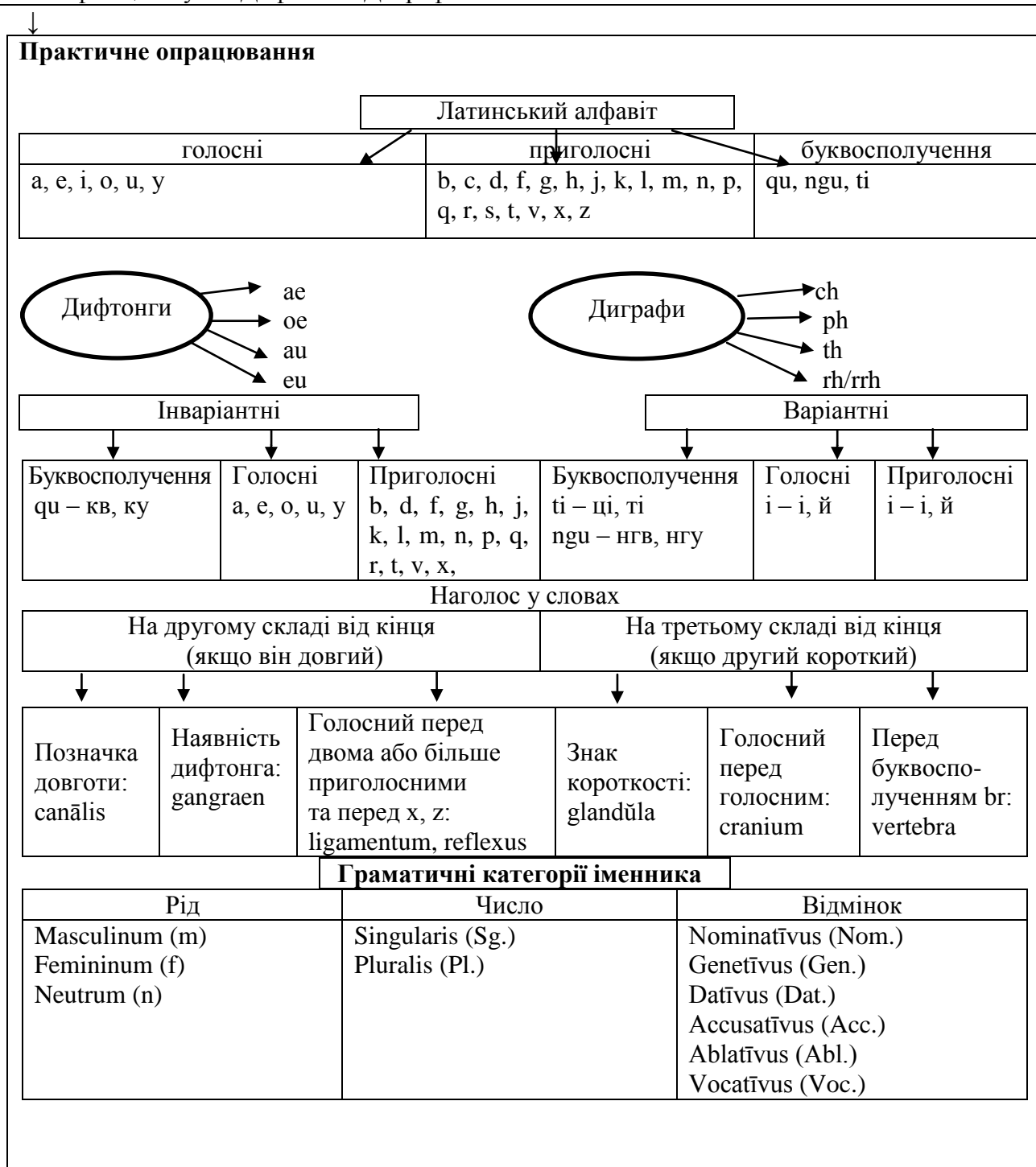
Тема. Вступ. Латинський алфавіт. Класифікація звуків. Дифтонги. Диграфи.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися з історією латинської мови та розвитку медичної термінології; познайомитися з латинським алфавітом, голосними та приголосними звуками, буквосполученнями й особливостями їх вимови; навчитися читати латинською прості медичні терміни. Знати правила постановки наголосу у латинській мові.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Вступ. Латинський алфавіт. Класифікація звуків. Дифтонги. Диграфи».

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Граматичні категорії іменника (рід, число, відмінок).
2. З яких компонентів складається словникова форма іменника.
3. На скільки відмін поділяються латинські іменники.
4. Як визначається відміна іменника.
5. Як визначається основа іменника.
6. Як визначається рід іменника.
7. Структуру анатомо-гістологічного терміна.
8. Правила перекладу термінів, які складаються з двох іменників.
9. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначати рід, число, відмінок іменника, його відміну.
2. Знати повну словникову форму іменників із лексичного мінімуму.
3. Перекладати анатомо-гістологічні терміни з/на латинську мову в однині.

Перелік основних питань з теми:

1. Скільки літер у латинському алфавіті?
2. Що таке дифтонг? Скільки дифтонгів у латинській мові? Назвіть і вимовте їх?
3. Що таке диграф? Назвіть і вимовте диграфи, які вживаються в латинській мові.
4. Якими буквами передається на письмі звук [i]?
5. Як вимовляється буква **c**? В яких позиціях?
6. Як може вимовлятися буква **s**? В яких позиціях?
7. Назвіть особливості вживання букви **q**?
8. Як читається буквосполучення **ti**?
9. Основне правило постановки наголосу у латинському слові.
10. Як визначити довготу чи короткість складу?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця з алфавітом, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. При вимові латинських слів орієнтуємося на фонетичні особливості української мови.
2. Звернути особливу увагу на читання слів грецького походження.

Лексичний мінімум

Masculinum (m)	– чоловічий рід
Femininum (f)	– жіночий рід
Neutrum (n)	– середній рід
Singularis (S., Sing)	– однина
Pluralis (Pl., Plur.)	– множина
Nominativus (N., Nom.)	– називний відмінок
Genetivus (Gen.)	– родовий відмінок
Dativus (Dat.)	– давальний відмінок
Accusativus (Acc.)	– знахідний відмінок
Ablativus (Abl.)	– орудний, місцевий відмінок
Vocativus (Voc.)	– кличний відмінок

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Підкресліть слова, в яких літера «с» читається як [ц].
Cito, caput, cervicalis, costa, caecum, auctor, processus, coccygeus, encephalon, cystitis.

2. Прочитайте.

artéria, véna, nérvus, músculus, gastrítis, intérnus, ligaméntum, histológia, Iódum, májor, jugulāris, jejúnnum, supérior, fibula, púlsus, púlmo, gýrus, Olýmpus, hypertonía, hypoglóssus, myóma, vénae, vértebrae, aúris, Aúrum, neútrum, pleúra, eupnóë, dyspnóë, áër, aegrótus, gangraéna, poëta, foëtor, oedéma, aúctor.

3. Прочитайте та поясніть постановку наголосу.

Gingīva, palatīnus, saepe, amoeba, unguentum, cerēbrum, cervicālis, species, coccygeus, paralysis, sanatio, vitium, respiratio, brachium, phlegmōne, ophthalmīcus, cholēra, schola, digitus, optīcus, fonticūlus, capsūla, ampūlla.

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I : мет. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. I курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків : ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 2

Тема. Граматичні категорії іменника

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомлення із системою латинського іменника. Вивчення граматичних категорій. Визначення та характеристика відміни та основи іменника. Словникова форма іменника. Засвоєння функцій називного та родового відмінків у побудові термінів. Ознайомлення із структурою анатомо-гістологічного терміна, оволодіння навичками перекладу з/на латинську мову в однині.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Граматичні категорії іменника».

Практичне опрацювання

Структура теми

Граматичні категорії іменника		
Рід	Число	Відміно
masculīnum (m) feminīnum (f) neutrum (n)	Singularis Pluralis	Nominatīvus (Nom.) Genetīvus (Gen.) Datīvus (Dat.) Accusatīvus (Acc.) Ablatīvus (Abl.) Vocatīvus (Voc.)

Словникова форма іменника	Nom. Sing.	Закінчення Gen. Sing.	Рід
Основа іменника	Фор a Gen. Sing.	–	Закінчен я Gen. sing.

Схема перекладу термінів:

іменник Nom. Sing. + іменник Gen. Sing.

хто? що?   кого? чого?

м'яз   лопатки

musculus   scapulae

Таблиця відмінкових закінчень

Відміна	I	II	III	IV	V
Рід	f	m n	m f n	m n	f
Nom. Sing.	-a	-us, -um, -er -on	різні	-us -u	-es
Gen. Sing.	ae	-i	-is	-us	-ei

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Граматичні категорії іменника (рід, число, відмінок).
2. З яких компонентів складається словникова форма іменника.
3. На скільки відмін поділяються латинські іменники.
4. Як визначається відміна іменника.
5. Як визначається основа іменника.

6. Як визначається рід іменника.
7. Структуру анатоμο-гістологічного терміна.
8. Правила перекладу термінів, які складаються з двох іменників.
9. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначати рід, число, відмінок іменника, його відміну.
2. Знати повну словникову форму іменників із лексичного мінімуму.
3. Перекладати анатоμο-гістологічні терміни з/на латинську мову в однині.

Перелік основних питань з теми:

1. Назвіть граматичні категорії латинського іменника.
2. Що входить до складу словникової форми іменника?
3. На скільки відмін поділяються латинські іменники?
4. Як визначається відміна латинського іменника?
5. Як визначається основа латинського іменника?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, якщо він складається з двох іменників?
7. Як виражається неузгоджене означення в латинській мові?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Іменники в латинській мові слід виписувати і вивчати тільки у словниковій формі.
2. Звернути особливу увагу на визначення основи іменників III відміни.

Лексичний мінімум

costa, ae f	– ребро; ребро
glandūla, ae f	– залоза; железа
lingua, ae f	– язик; язык
scapūla, ae f	– лопатка; лопатка
vertebra, ae f	– хребець; позвонок
vena, ae f	– вена; вена
arteria, ae f	– артерія; артерия
collum, i n	– шия; шея
ligamentum, i n	– зв'язка; связка
musculus, i m	– м'яз; мышца
ramus, i m	– гілка; ветвь
tuberculum, i n	– горбок; бугорок
apex, apicis m	– верхівка; верхушка
pulmo, ōnis m	– легеня, легкое
articulatio, ōnis f	– суглоб; сустав
dens, tis m	– зуб; зуб
radix, icis f	– корінь; корень
corpus, ōris n	– тіло; тело
forāmen, ĩnis n	– отвір; отверстие
os, ossis n	– кістка; кость
processus, us m	– відросток; отросток
genu, us n	– коліно; коліно
cornu, ūs n	– ріг; рог
facies, ēi f	– поверхня, поверхность; обличчя, лицо

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Доповніть таблицю.

№	Nom. Sing	Gen. Sing.	Рід	Переклад	
				Nom. Sing.	Gen. Sing.
1.	vertebra			хребець	хребця
2.		musculi	m	м'яз	
3.	facies			обличчя, поверхня	

3. Перекладіть українською мовою.

1	arteria linguae	
2	ligamentum scapulae	
3	processus ossis	
4	apex cornus	
5	forāmen vertebrae	
6	arteria genus	

4. Перекладіть латинською мовою.

1	шийка лопатки	
2	суглоб коліна	
3	горбок ребра	
4	поверхня кістки	
5	вена язика	
6	м'яз шиї	
7	зв'язка легені	
8	верхівка рога	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I : мет. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447, [1] с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобріка, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 3

Тема. Латинський прикметник. Граматичні категорії. Узгодження іменників і прикметників.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Засвоїти граматичні категорії прикметника. Навчитися визначати основу прикметників I та II відміни. Вміти перекладати анатомічні терміни з узгодженим означенням.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Латинський прикметник. Граматичні категорії. Узгодження іменників і прикметників».

Практичне опрацювання

Структура теми

У латинській мові прикметники належать до трьох відмін та поділяються на дві групи:

1) прикметники I–II відмін; 2) прикметники III відміни.

Відмінкові закінчення прикметників I та II відміни

Відміни	II	I	II
Відмінки	m	f	n
Nom. Sing.	-us	-a	-um
Gen. Sing.	-i	-ae	-i
Nom. Plur	us	-ae	-a
Gen. Plur	-orum	-arum	-orum

Словникова форма прикметників I та II відміни: повна форма Nom. Sing. m, закінчення f, закінчення n: longus, a, um.

Основа прикметників I та II відміни: форма Nom. Sing. f без -a.

Числівники мають таку ж граматичну структуру, як і прикметники I–II відміни

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Родові закінчення прикметників першої групи.
2. З чого складається словникова форма прикметників I групи.
3. Як прикметник узгоджується з іменником.
4. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначати основу прикметників I групи.
2. Узгоджувати прикметники з іменниками п'яти відмін.
3. Перекладати багатослівні терміни з узгодженим означенням.

Перелік основних питань з теми:

1. На скільки відмін поділяються прикметники в латинській мові?
2. Яка словникова форма прикметників I–II відміни?
3. Як визначається основа прикметників I–II відміни?
4. Яка частина мови завжди стоїть першою в анатомічному терміні?
5. За якими граматичними категоріями узгоджуються прикметники з іменниками?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з двох іменників?
7. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з іменника та прикметника?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Прикметники латинської мови слід вписувати і вивчати тільки у словниковій формі.
2. Звернути особливу увагу на прикметники на -er: dexter, tra, trum; sinister, tra, trum.
3. Узгодження прикметників з іменниками відбувається за родом, числом, відмінком.

Лексичний мінімум

latus, a, um	– широкий; широкий
longus, a, um	– довгий; длинный
transversus, a, um	– поперечний; поперечный
coccygēus, a, um	– куприковий; копчиковый
NB! coccyx, coccygis m	– куприк; копчик
os coccygis	– куприкова кістка; копчиковая кость
zygomaticus, a, um	– виличний; скуловой
profundus, a, um	– глибокий; глубокий
palatīnus, a, um	– піднебінний; нёбный
interōsseus, a, um	– міжкістковий; межкостный
thyroideus, a, um	– щитоподібний; щитовидный
thoracicus, a, um	– грудний; грудной
cavus, a, um	– порожній; польый
medius, a, um	– середній; средний
dexter, tra, trum	– правий; правый
sinister, tra, trum	– лівий; левый
primus, a, um	– перший; первый
secundus, a, um	– другий; второй
tertius, a, um	– третій; третий
quartus, a, um	– четвертий; четвёртый
quintus, a, um	– п'ятий; пятый
sextus, a, um	– шостий; шестой
septīmus, a, um	– сьомий; седьмой
octavus, a, um	– восьмий; восьмой
nonus, a, um	– дев'ятий; девятый
decīmus, a, um	– десятий; десятый

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Підберіть відповідне закінчення, перекладіть українською мовою:

musculus long__ (-us, -a, -um) _____
 ligamentum transvers__ (-us, -a, -um) _____
 ramus profund__ (-us, -a, -um) _____
 os long__ (-us, -a, -um) _____
 nervus octav__ (-us, -a, -um) _____
 genu dext__ (-er, -us, -a, -um) _____
 vertebra coccyge__ (-us, -a, -um) _____
 os zygomatic__ (-us, -a, -um) _____

2. Доповніть таблицю:

Термін	Nom. Sing.	Gen. Sing.	Переклад Gen. Sing.
глибока вена	vena profunda	venae profundae	глибокої вени
сьомий зуб			
четверта зв'язка			
вилична кістка			
ліве коліно			
поперечний м'яз			
крижова кістка			
щитоподібна залоза			
права лопатка			

3. Перекладіть українською мовою:

1.	ligamentum latum	
2.	os zygomaticum	
3.	pulmo dexter	
4.	ramus thoracicus	
5.	muscūlus longus	
6.	vena profunda	
7.	vertebra coccygea	
8.	processus transversus	

Література

Основна:

3. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : мет. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

4. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 4

Тема. Прикметники III відміни.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Навчитися визначати основу та відмінювати прикметники III відміни. Вміти перекладати багатослівні анатомічні терміни з різними типами означень.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Прикметники III відміни».

Практичне опрацювання

Структура теми

Прикметники III відміни поділяються на такі групи:

1. Прикметники трьох закінчень: **-er (m), -is (f), -e (n)**

saluber, -bris, -bre (saluber, salubris, salubre) – здоровий.

2. Прикметники двох закінчень: **-is (m, f), -e (n)**

brevi, e (brevis, breve) – короткий.

3. Прикметники одного закінчення **Nom. Sing. -r, -s, -x (m, f, n), Gen. Sing. -is (m, f, n)**

simplex, icis (simplex, simplicis) – простий.

4. Прикметники вищого ступеня порівняння, який утворюється додаванням до основи прикметників суфіксів **-ior (m, f)** та **-ius (n)**

latus, a, um – широкий > lat-ior, lat-ius – ширший.

Відмінкові закінчення прикметників III відміни

Відмінки	2 закінчень		1 закінчення		вищого ступеня порівняння	
	m, f	n	m, f	n	m, f	n
Nom. Sing.	-is	-e	-r/-s/-x		-ior	-ius
Gen. Sing.	-is		-is		(-ior)is	

Визначення основ прикметників

Відміна	Група	Схема	Прикл д
III	2 закінчень	Nom. Sing. f/m – is	frontalis – is = frontal-
	1 закінчення	Gen. Sing. – is	simplex, icis: simplicis – is = simplic-
	вищий ступінь порівняння	Nom. Sing. m/f	superior, ius: superior

Моделі анатомічних термінів (продовження)

У термінах, де іменник у Nom. та іменник у Gen. мають узгоджені з ними прикметники, порядок слів може бути таким:

4а. Іменник у Nom. + іменник у Gen. + прикметник у Gen. + прикметник у Nom.

4б. Іменник у Nom. + прикметник у Nom. + іменник у Gen. + прикметник у Gen.

5. Якщо в українському терміні іменник має при собі кілька узгоджених з ним прикметників, у латинському терміні порядок слів буде зворотний:

Іменник у Nom. + прикметник у Nom. 3 + прикметник у Nom. 2 + прикметник у Nom. 1+.....

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Родові закінчення прикметників II групи.
2. З чого складається словникова форма прикметників II групи.
3. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначати основу прикметників II групи.
2. Узгоджувати прикметники II групи з іменниками п'яти відмін.
3. Перекладати багатослівні терміни, до складу яких входять прикметники II групи.

Перелік основних питань з теми:

1. На які групи поділяються прикметники III відміни?
2. Яка словникова форма прикметників III відміни двох закінчень?
3. Яка словникова форма прикметників III відміни одного закінчення?
4. Яка словникова форма прикметників III відміни вищого ступеня порівняння?
5. Як визначити основу для кожної групи прикметників III відміни?
6. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з двох іменників і двох прикметників?
7. Який порядок слів в анатомічному терміні, що складається з одного іменника і кількох прикметників?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. При перекладі двослівних чи багатослівних термінів з української мови на латинську слід пам'ятати про рід іменників у латинській мові, щоб правильно підібрати родові закінчення прикметника.
2. Зверніть увагу, що при перекладі з латинської мови на українську неузгоджене означення можна виражати прикметником.

Лексичний мінімум

cervicālis, e	– шийний; шейный
lateralis, e	– бічний (латеральний); боковой (латеральный)
medialis, e	– медіальний (серединний); медиальный (серединный)
lumbālis, e	– поперековий; поясничный
sacrālis, e	– крижовий; крестцовый
NB! sacer, cra, crum	– крижовий; крестцовый
os sacrum	– крижова кістка; крестцовая кость
frontālis, e	– лобовий; лобный
ethmoidālis, e	– решітчастий; решётчатый
occipitālis, e	– потиличний; затылочный
brevis, e	– короткий; короткий
articulāris, e	– суглобовий; суставной
par, paris	– рівний, парний; равный, парный
biceps, bicipītis	– двоголовий; двуглавый
simplex, ĩcis	– простий; простой
teres, ětis	– круглий, клуглый
superior, ius	– верхній; верхний
inferior, ius	– нижній; нижний
anterior, ius	– передній; передний
posterior, ius	– задній; задний
major, majus	– великий; большой
minor, minus	– малий; малый

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Підберіть відповідні закінчення або форму прикметника, перекладіть українською мовою:

1. os brev __ (-is, -e) _____
2. processus articulār __ (-is, -e) _____
3. vertebra cervicāl __ (-is, -e) _____
4. os frontāl __ (-is, -e) _____
5. facies articular __ (-is, -e) _____
6. muscūlus _____ (biceps, bicipitis) _____

2. Доповніть таблицю:

Nom. Sing.		Gen. Sing.	Основа	Переклад
m, f	n			
cervicalis	cervicale			
	frontale			
superior				
	simplex			
		teretis		

3. Перекладіть українською мовою:

1	facies laterālis	
2	os occipitale	
3	muscūlus brevis	
4	vertebra cervicalis	
5	forāmen sacrāle posterius	
6	tubercūlum posterius vertebrae cervicālis	

4. Перекладіть латинською мовою:

1	відросток виличної кістки	
2	медіальна потилична артерія	
3	корінь верхнього зуба	
4	лобова гілка	
5	тіло двоголового м'яза	
6	задній відросток кістки	
7	верхівка крижового рогу	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 5

Тема. Іменники I–II відміни в анатомічній термінології. Утворення Pluralis. Прикметники I–II відміни. Утворення Pluralis.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Уміти утворювати форми множини іменників I та II відміни. Перекладати терміни з іменниками у формах множини. Засвоїти усталені в анатомічній термінології скорочення.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Іменники I–II відміни в анатомічній термінології. Утворення Pluralis. Прикметники I–II відміни. Утворення Pluralis».

Практичне опрацювання

Структура теми

Утворення форм множини

Основа іменника + закінчення Nom. / Gen. Plur.

Іменник: *vertebra*, ae f
Nom. Plur. *vertebr-ae*

Основа: **vertebr-**
Gen. Plur. *vertebr-arum*

Закінчення Nominativus et Genetivus Pluralis іменників

Відміна	I			II			III			IV		V
Рід	f	m	n	m	f	n	m	f	n	m	n	f
Nom. Plur.	-ae	-i	-a	-es	-es	-a/ia	-us	-ua	-es	-us	-ua	-es
Gen. Plur.	-arum	-orum	-orum	-um/-ium			-uum		-erum			

Правило середнього роду

Nom. Plur. всіх іменників середнього роду закінчується на -a:

Відміна	II		III		IV
Nom. Sing.	<i>ligamentum</i>		<i>foramen</i>	<i>rete</i>	<i>cornu</i>
Nom. Plur.	ligamenta		foramina	retia	cornua

Утворення форм множини прикметників

основа прикметника + закінчення Nom./Gen. Pluralis

Закінчення прикметників у Nom. та Gen. Plur.

Відміна	I–II			III	
Рід	m	f	n	m, f	n
Nom. Plur.	-i	-ae	-a	-es	-ia/ -(ior)a
Gen. Plur.	-orum	-ru	-orum	-um/- (ior)um	

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь:

Студент повинен знати:

1. Ознаки належності іменників до I (II) відміни.
2. Родові закінчення іменників II відміни.
3. Як утворюються форми Pluralis в іменників I та II відміни.
4. Правило середнього роду/
5. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Відмінювати в однині та множині іменники I та II відміни.
2. Перекладати анатомічні терміни різних моделей в Sing. та Plur.
3. Утворювати форми Pluralis прикметників I та II відміни.
4. Відмінювати в однині та множині словосполучення іменника з прикметником I групи.

Перелік основних питань з теми:

1. Як визначається основа іменників I та II відміни?
2. Як утворити форми Nom. Plur. та Gen. Plur.
3. Сформулюйте «правило середнього роду».

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Для утворення форм множини необхідно вміти виділяти основу іменника.
2. При розрізненні форм Gen. Sing., Nom. Plur. треба керуватися позицією слова у терміні.

Лексичний мінімум

fossa, ae f	– ямка; ямка
incisūra, ae f	– вирізка; вирізка
crista, ae f	– гребінь; гребень
mandibŭla, ae f	– нижня щелепа; нижня челюсть (geny-)
maxilla, ae f	– верхня щелепа; верхня челюсть (gnath-)
cerebrum, i n	– головний мозок; головной мозг (encephal-)
ventricŭlus, i m	– шлунок, шлуночок; желудок, желудочек (gastr-)
fundus, i m	– дно; дно
palpēbra, ae f	– повіка; веко (blephar-)
fībŭla, ae f	– малогомілкова кістка; малая берцовая кость
tibia, ae f	– великогомілкова кістка; большая берцовая кость
angŭlus, i m	– кут; угол
digītus, i m	– палець; палец (dactyl-)
sulcus, i m	– борозна; борозда
humērus, i m	– плечова кістка; плечевая кость
lobus, i m	– частка; доля
ocŭlus, i m	– око; глаз (ophthalm-)
utērus, i m	– матка; матка (metr-, hyster-)
cavitas, atis f	– порожнина; полость
brachium, i n	– плече; плечо
ganglion, i n	– нервовий вузол; нервный узел
cranium, i n	– череп; череп
nasus, i m	– ніс, нос (rhin-)
labium, i n	– губа; губа (cheil-)
nervus, i m	– нерв; нерв (neur-)
vesīca, ae f	– міхур; пузырь (cyst-)
urinarius, a, um	– сечовий; мочево́й
felleus, a, um	– жовчний; желчный

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Доповніть таблицю.

Nom. Sing.	Gen. Sing.	Рід	Nom. Plur.	Gen. Plur.
organon			organa	
	lobi		lobi	
	arteriae	f		
ramus		m		
	labii	n		
			gyri	

2. Перекладіть латинською мовою:

1	порожнина матки	
2	поверхня плечової кістки	
3	м'яз ока	
4	частки головного мозку	
5	м'язи плеча	
6	ямки черепа	
7	нервові вузли (ганглії)	

3. Складіть анатомо-гістологічні терміни, перекладіть українською мовою:

1.	vesicae/felleae/facies	
2.	tuberculum/vertebrae/cervicalis/posterius	
3.	facies/articularis/fibulae	
4.	palatina/maxillae/facies	
5.	anterior/facies/ tibiae	

4. Перекладіть латинською мовою:

1	м'язи нижньої повіки	
2	гребінь малого горбка	
3	шийка жовчного міхура	
4	кругла зв'язка матки	
5	нижній шийний ганглій	
6	кут правого ока	
7	поперечна потилична борозна	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 6

Тема. Прикметники I–II відміни. Утворення Pluralis.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття: уміти утворювати форми множини прикметників I та II відміни. Перекладати терміни з іменниками та прикметниками у формах множини.

Графологічна структура теми:

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Прикметники I–II відміни. Утворення Pluralis.»

Практичне опрацювання

Структура теми:

Утворення форм множини прикметників

основа прикметника + закінчення Nom. / Gen. Pluralis

Закінчення прикметників у Nom. та Gen. Plur.

Рід	I–II відміна			III відміна	
	m	f	n	m, f	n
Nom. Plur.	-i	-ae	-a	-es	-ia/ -(ior)a
Gen. Plur.	-orum	-arum	-orum	-ium/-(ior)um	

Типові суфікси прикметників I–II відміни

Латинський суфікс	Український суфікс	Приклад
-icus, a, um	-ичний	lymphaticus, a, um – лімфатичний (lymphā – лімфа)
-ōsus, a, um	-озний	venōsus, a, um – венозний (vena – вена)
-oideus, a, um	-подібний -оїдний	pterygoideus, a, um – крилоподібний (pteryx – крило)
-ēus, a, um	-овий -ний	pharyngeus, a, um – глотковий (pharynx – глотка)

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь:

Студент повинен знати:

1. Словникову форму прикметників I–II відміни.
2. Як утворюються форми Pluralis прикметників I та II відміни.
3. Як відмінюються прикметники I групи.
4. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Утворювати форми Pluralis прикметників I та II відміни.
2. Відмінювати в однині та множині словосполучення іменника з прикметником I групи.
3. Перекладати анатомічні терміни з прикметниками I–II відмін в Sing. і Plur.

Перелік основних питань з теми:

1. Які закінчення мають прикметники у множині?
2. До якої частин слова треба додати закінчення Nom./Gen. Plur., щоб утворити форму множини?
3. Назвіть характерні для прикметників I і II відміни суфікси.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Для утворення форм множини необхідно вміти виділяти основу прикметника.
2. Необхідно звернути увагу на своєрідність перекладу терміна «під'язиковий» та «лімфатичний» латинською мовою.
3. Терміни «tunica» та «nodus» вимагають після себе узгодженого означення.

Лексичний мінімум

tunica, ae f	– оболонка; оболочка
mucōsus, a, um	– слизовий; слизистий
membrum, i n	– кінцівка; конечность
rectus, a, um	– прямий; прямой
obliquus, a, um	– косий; косою
pars, partis f	– частина; часть
carotīcus, a, um	– сонний; сонный
spinōsus, a, um	– остистий; остистый
canālis, is m	– канал; канал
pterygoideus, a, um	– крилоподібний; крыловидный
externus, a, um	– рівнішній; наружный
internus, a, um	– внутрішній; внутренний
gastrīcus, a, um	– шлунковий; желудочный
ischiadīcus, a, um	– сідничний; седалищный
gluteus, a, um (musculus, arteria)	– сідничний; ягодичний (м'яз, артерія)
nucleus, i m	– ядро; ядро
nodus, i m	– вузол; узел
lymphatīcus, a, um (vas, nodus, plexus)	– лімфатичний; лимфатический (судина, вузол, сплетіння)
lymphoideus, a, um (systema, nodus)	– лімфоїдний, лимфоидный (іноді лімфатичний) (система, вузол)
petrōsus, a, um	– кам'янистий; камянистий
hyoideus, a, um (os hyoideum)	– під'язиковий; подъязычный (під'язикова кістка; подъязычная кость)
hypoglossus, a, um (nervus, canālis)	– під'язиковий; подъязычный (нерв, канал)
sublinguālis, e (ductus, glandūla)	– під'язиковий; подъязычный (протока, залоза)
venosus, a, um	– венозний, венозный
cardiācus, a, um	– серцевий, сердечный

Ситуаційні задачі (вправи):

1. Доповніть таблицю

Sing.	Plur.
	ligamenta profunda
nervus caroticus	
	musculi obliqui
	arteriae breves
foramen palatinum	
	membra superiora

2. Утворіть від основ іменників прикметники, підбравши відповідні суфікси.

Іменник	Переклад	Прикметник	Переклад
rhombus, i m	ромб	ромбоподібний	
zygoma, atis n	вилиця	вिलичний	
arteria, ae f	артерія	артеріозний	
delta, ae f	дельта	дельтоподібний	
coccyx, gis f	куприк	куприковий	
os, ossis n	кістка	кістковий	
systema, atis n	система	систематичний	

3. Перекладіть українською мовою.

1	sulci venosi	
2	muscūli recti	
3	ligamenta thyroidea	
4	ganglia thoracica	
5	vertebrae coccygeae	
6	tunica mucosa ventriculi	
7	venae brachii profundae	

4. Перекладіть латинською мовою.

1	піднебінні борозни	
2	довгі м'язи	
3	куприкові хребці	
4	грудні нервові вузли	
5	вिलичні кістки	
6	косі м'язи	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобріка, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 7

Тема. III відміна іменників. Основні відомості. Відмінювання іменників чоловічого роду.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. У уміти визначати іменники III відміни, виділяти основу іменників III відміни. Знати закінчення іменників III відміни чоловічого роду. Утворювати форми множини іменників III відміни.

Графологічна структура теми:

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «III відміна іменників. Основні відомості. Відмінювання іменників чоловічого роду»

Практичне опрацювання

Структура теми:

Загальна характеристика іменників III відміни

1. До III відміни належать іменники, які в Genetivus Singularis мають закінчення **-is**.
  2. До III відміни належать іменники всіх трьох родів.
  3. Основа визначається шляхом відкидання від форми Gen. Sing. закінчення **-is**.
  4. У більшості іменників III відміни основа Nom. Sing. і Gen. Sing. не співпадає.
- Залежно від співвідношення основ усі іменники III відміни поділяються на дві групи:

Рівноскладові	Нерівноскладові
Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. однакова	Кількість складів у Nom. Sing. і Gen. Sing. різна (у Gen. Sing. на 1 склад більше)
Nom. Sing. <i>canalis</i> – 3 склади	Nom. Sing. <i>foramen</i> – 3 склади
Gen. Sing. <i>canalis</i> – 3 склади	Gen. Sing. <i>foraminis</i> – 4 склади

Особливості утворення форм множини іменників III відміни

Закінчення **Gen. Plur. -ium**:

- а) нерівноскладові іменники з основою на 2 приголосних (*os*, **ossis** n);
- б) рівноскладові іменники з закінченням Nom. Sing. на **-es**, **-is** (*canalis*, *is* m) (тобто іменники мішаного типу).

У решти іменників закінчення **Gen. Plur. -um**.

Родові закінчення іменників III відміни чоловічого роду

Закінчення Nom. Sing.	Приклад
-o (крім -do , -go , -io)	<i>pulmo</i> , <i>onis</i> m <i>homo</i> , <i>inis</i> m
-or	<i>liquor</i> , <i>oris</i> m
-os	<i>flos</i> , <i>oris</i> , m
-er	<i>ureter</i> , <i>eris</i> m <i>venter</i> , <i>tris</i> m
-ex	<i>pollex</i> <i>icis</i> m
-es (для нерівноскладових іменників)	<i>pes</i> , <i>pedis</i> m <i>stapes</i> , <i>edis</i> m
Винятки <i>mater</i> , <i>tris</i> f <i>os</i> , <i>ossis</i> n <i>os</i> , <i>oris</i> n <i>cor</i> , <i>cordis</i> n <i>tuber</i> , <i>eris</i> n	

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь:

Студент повинен знати:

1. Які іменники належать до III відміни.
2. Як визначити основу іменника III відміни.
3. Родові закінчення іменників чоловічого роду III відміни.
4. Які іменники називаються рівноскладовими, а які - нерівноскладовими.
5. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначити належність іменника до III відміни.
2. Визначити основу іменника III відміни.
3. Відмінювати іменники III відміни чоловічого роду.
4. Правильно утворювати форми множини.

Перелік основних питань з теми:

1. Що вказує на належність іменника до III відміни?
2. За закінченням якого відмінка можна визначити рід іменника III відміни?
3. На які групи залежно від співвідношення основ Nom. Sing. та Gen. Sing. поділяються іменники III відміни?
4. Які іменники називаються рівноскладовими та нерівноскладовими?
5. Які іменники належать до твердої, м'якої та мішаної груп?
6. Які закінчення Nom. Sing. властиві іменникам чоловічого роду?
7. Назвіть винятки з чоловічого роду?
8. Яким іменникам у Gen. Plur. властиве закінчення -ium, а яким -um?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Рід іменників III відміни визначається за закінченням Nom. Sing., із урахування рівноскладовості/нерівноскладовості іменників.
2. Форми множини утворюються за загальним правилом: до основи додаються закінчення Nom./Gen. Plur.
3. Найбільш уживані в анатомічній термінології форми Gen. Plur. на **-ium: ossium, dentium, canalium.**
4. Необхідно звернути увагу на зворотний порядок слів у термінах «dura mater», «pia mater»
5. У термінах на позначення м'язів відмінюються обидві частини: musculus depressor – musculi depressoris

Лексичний мінімум

cortex, ĩcis m	– кора; кора
venter, ntris m	– черевце; брюшко
homo, homĭnis m	– людина; человек (anthrop-)
index, ĩcis m	– вказівний палець; указательный палец
pollex, ĩcis m	– великий палець руки; большой палец руки
musculus abductor, ōris m	– відвідний м'яз; отводящая мышца
musculus adductor, ōris m	– привідний м'яз; приводящая мышца
musculus depressor, ōris m	– м'яз-опускач; мышца-опускатель
musculus levātor, ōris m	– м'яз-підіймач; мышца-подниматель
musculus flexor, ōris m	– м'яз-згинач; мышца-сгибатель
musculus extensor, ōris m	– м'яз-розгинач; мышца-разгибатель
musculus rotator, oris m	– м'яз-обертач, мышца-вращатель
atrium, i n	– передсердя; предсердие
trochanter, ēris m	– вертлюг; вертел
paries, ētis m	– стінка; стенка
pes, pedis m	– нога, стопа; нога, стопа (pod-)
ureter, ēris m	– сечовід; мочеточник

fascia, ae f	– фасція, фасция
calcaneus, a, um	– п'ятковий; пяточный
mater matris f	– мозкова оболонка; мозговая оболочка (mening-)
dura mater (durus, a, um)	– тверда мозкова оболонка; твердая мозговая оболочка (твердий; твердый)
pia mater (pius, a, um)	– м'яка мозкова оболонка; мягкая мозговая оболочка (м'який; мягкий)
os, oris n	– рот; рот (stomat-)
os, ossis n	– кістка; кость (oste-)
tuber, ěris n	– горб; бугор
cor, cordis n	– серце; сердце (cardi-)

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Визначте основу іменників. Укажіть, чи є вони рівноскладовими чи нерівноскладовими.

Словникова форма	Основа	Рівноскладовий/нерівноскладовий
cortex, icis m		
tuberositas, atis f		
rete, is n		
auris, is f		
sphincter, eris m		

2. Доповніть таблицю.

Словникова форма	Основа	Nom. Plur.	Переклад
paries, ětis m	pariet-		стінки
tendo, ĩnis m			
		ureteres	
os, ossis n			кістки
pes, pedis m	ped-		
tuber, ěris n			

3. Перекладіть латинською мовою.

1	порожнина рота	
2	фасція плеча	
3	малий вертлюг	
4	тверда мозкова оболонка	
5	вени серця	
6	залози рота	

4. Перекладіть українською мовою.

1	apex nasi	
2	fascia lumbalis	
3	tunica mucosa oris	
4	trochanter minor	
5	muscŭlus adductor pollicis longus	
6	ossa digitōrum pedis	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 8

Тема. III відміна іменників. Відмінювання іменників жіночого роду.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Продовжити вивчення іменників III відміни. Знати закінчення іменників III відміни жіночого роду. Закріпити вміння визначати основу цих іменників. Правильно вживати іменники III відміни в анатомічних термінах.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «III відміна іменників. Відмінювання іменників жіночого роду».

Практичне опрацювання

Структура теми:

Родові закінчення іменників III відміни жіночого роду

Закінчення Nom. Sing.	Приклади
-do	longitudo, longitudinis f
-go	cartilago, cartilaginis f
-io	articulatio, articulationis f
-es (для рівноскладових)	pubes, pubis f
-as	sanitas, sanitatis f
-is	auris, auris f
-us (якщо Gen. Sing. закінчується на -utis або -udis)	senectus, senectutis f
пригол. + s	pars, partis f
-x (окрім -ex)	phalanx, phalangis f
Винятки dens, ntis m margo, ĩnis m thorax, ācis m tendo, ĩnis m larynx, ngis m pharynx, ngis m canālis, is m pancreas, ātis n vas, vasis n	

NB! Іменник vas, vasis n – «судина» в однині відмінюється за III відміною, а в множині – за II:

судини судин – vasa vasōrum

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Закінчення називного та родового відмінків однини іменників жіночого роду.
2. Родові закінчення іменників III відміни жіночого роду.
3. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначити належність іменників III відміни до жіночого роду.
2. Правильно утворювати форми Pluralis.
3. Узгоджувати прикметники з іменниками III відміни у Singularis та Pluralis.

Перелік основних питань з теми:

1. Назвіть закінчення іменників III відміни жіночого роду?
2. Перерахуйте слова-винятки з правила жіночого роду.
3. Які особливості відмінювання іменника *vas, vasis* n?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Необхідно звернути увагу на відмінювання іменника «судина» в однині та множині.
2. Назви зубів у латинській анатомічній термінології складаються з двох слів.

Лексичний мінімум

<i>regio, ōnis</i> f	– ділянка; область
<i>auris, is</i> f	– вухо; ухо (<i>ot-</i>)
<i>cartilāgo, ĩnis</i> f	– хрящ; хрящ (<i>chondr-</i>)
<i>dens canĭnus</i> (<i>canĭnus, a, um</i>)	– ікло; клык (собачий; собачий)
<i>dens molāris</i> (<i>molaris, e</i>)	– великий кутній (зуб), моляр; большой коренной (зуб), моляр
<i>dens premolāris</i> (<i>premolāris, e</i>)	– малий кутній (зуб), премоляр; малый коренной (зуб), премоляр
<i>dens serotinus</i> (<i>serotinus, a, um</i>)	– зуб мудрості; зуб мудрости
<i>dens incisivus</i> (<i>incisivus, a, um</i>)	– різець; резец
<i>cutis, is</i> f	– шкіра; кожа (<i>dermat-</i>)
<i>basis, is</i> f	– основа; основание
<i>pelvis, is</i> f	– таз; таз
<i>lens, lentis</i> f	– кришталік; хрусталик (<i>phac-</i>)
<i>cervix, ĩcis</i> f	– шия; шея
<i>phalanx, gis</i> f	– фаланга; фаланга
<i>nasalis, e</i>	– носовий; носовой
<i>larynx, ngis</i> m	– гортань; гортань
<i>pharynx, ngis</i> m	– глотка; глотка
<i>pharyngeus, a, um</i>	– глотковий; глоточный
<i>vas, vasis</i> n	– судина; сосуд (<i>angi-</i>)
<i>tendo, ĩnis</i> m	– сухожилок; сухожилие (<i>ten-</i>)
<i>tendineus, a, um</i>	– сухожилковий; сухожильный
<i>pancreas, ātis</i> n	– підшлункова залоза; поджелудочная железа
<i>thorax, ācis</i> m	– грудна клітка; грудная клетка
<i>margo, ĩnis</i> m	– край; край

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Доповніть таблицю.

Словникова форма	Основа	Nom. Plur.	Переклад
<i>tendo, ĩnis</i> m		<i>tendines</i>	сухожилки
	<i>cartilagin-</i>		
		<i>lentes</i>	
<i>regio, onis</i> f			ділянки

2. Узгодьте іменники з прикметниками в Nom. Sing. і Nom. Plur.

Nom. Sing.	Nom. Plur.
<i>dens serotin...</i>	
<i>dens canin...</i>	
<i>dens incisiv...</i>	
<i>dens molar...</i>	
<i>dens premolar...</i>	

3. Перекладіть латинською мовою.

1	порожнина рота	
2	фасція плеча	
3	верхівка легені	
4	сідничний горб	
5	м'яз-обертач шиї	
6	малий вертлюг	
7	тверда мозкова оболонка	
8	вени серця	

4. Перекладіть українською мовою.

1	pars laryngea pharyngis	
2	canāles palatīni minōres	
3	muscūli rotatōres thorācis	
4	vasa cordis	
5	ventricūli laryngis	
6	sulci cutis	
7	basis cranii	
8	cavitas pelvis	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 9

Тема. III відміна іменників. Відмінювання іменників середнього роду.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Продовжити вивчення іменників III відміни. Знати закінчення іменників III відміни середнього роду. Закріпити вміння визначати основу цих іменників. Правильно вживати іменники III відміни в анатомічних термінах.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «III відміна іменників. Відмінювання іменників середнього роду».

Практичне опрацювання:

Структура теми:

Родові закінчення іменників III відміни середнього роду

Закінчення Nom. Sing	Приклади
-en	abdōmen, ĩnis n
-ur	femur, ōris n
-us	corpus, ōris n
-ma	diaphragma, ātis n
-e	rete, is n
-al	animal, alis n
-ar	hepar, ātis n
-c	lac, lactis n
-l	fel, fellis n
-t	caput, itis n
Винятки ren, renis m lien, lienis m	

Особливості утворення форм множини

Відмінкові закінчення для форм Nom. та Gen. Plur. див. у занятті № 5.

NB! Nom. Plur. **-ia** –мають іменники середнього роду з Nom. Sing. на **-e, -al, -ar**.

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Лексичний мінімум з теми.
2. Ознаки належності іменників III відміни до середнього роду.
3. Закінчення іменників III відміни середнього роду
4. Винятки з правила про рід іменників.

Студент повинен уміти:

1. Визначати належність іменників III відміни до середнього роду.
2. Відмінювати іменники III відміни середнього роду в однині і множині.
3. Узгоджувати прикметники з іменниками III відміни у Singularis та Pluralis.

Перелік основних питань з теми:

1. Які закінчення називного відмінку властиві іменникам III відміни середнього роду?
2. Перерахуйте іменники-винятки з правила середнього роду.
3. Які особливості відмінювання іменників III відміни середнього роду ви знаєте?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

Необхідно звернути увагу на відмінювання іменників III відміни середнього роду у множині.

Лексичний мінімум

hepar, ātis n	– печінка; печень
hepaticus, a, um	– печінковий; печеночный
renālis, e	– нирковий; почечный
crus, cruris n	– гомілка, ніжка; голень, ножка
caput, ītis n (cephal-)	– голова, головка; голова, головка
diaphrāgma, ātis n	– діафрагма; диафрагма
mamma, ae f (mast-)	– грудна залоза; грудная железа
ciliāris, e	– війковий; ресничный
callōsus, a, um	– мозолистий; мозолистый
systēma, ātis n	– система; система
rete, is n	– сітка; сетка, сеть
femur, ōris n	– стегно; бедро
femorālis, e	– стегновий; бедренный
abdomen, īnis n	– черево, живіт; живот (lapar-)
abdominālis, e	– черевний; брюшной
accessorius, a, um	– додатковий; дополнительный
synoviālis, e	– синовіальний; синовиальный
vagīna, ae f	– піхва; влагалище
fibrōsus, a, um	– фіброзний; фиброзный
ren, renis m	– нирка; почка (neph-)
lien, ēnis m	– селезінка; селезёнка (splen-)

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Складіть анатомо-гістологічні терміни, перекладіть українською мовою.

1	dorsale/pedis/venosum/rete	
2	corporis/genu/callosi	
3	hyoidei/corpus/ossis	
4	cruris/ossa	
5	felleae/corpus/vesicae	

2. Перекладіть латинською мовою.

1	головка фаланги	
2	тіло молочної залози	
3	довгий м'яз голови	
4	війковий край райдужної оболонки	
5	нижній край тіла підшлункової залози	
6	передня поверхня лівої нирки	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 10

Тема. Прикметники III відміни. IV та V відміни іменників.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Навчитися визначати належність прикметників до певної групи та підгрупи. Узгоджувати прикметники з іменниками, відмінювати прикметники і дієприкметники в однині та множині. Засвоїти особливості вживання прикметників у формі найвищого ступеня порівняння. Вміти визначати належність іменників до IV і V відмін та рід цих іменників. Відмінювати іменники IV і V відмін в однині та множині, узгоджувати з ними прикметники і дієприкметники

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Прикметники III відміни».

Практичне опрацювання

Структура теми:

Відмінюються прикметники III відміни за голосним типом: **Nom. Plur.** середнього роду – закінчення **-ia**, у **Gen. Plur.** – закінчення **-ium**.

NB! Прикметники вищого ступеня відмінюються за приголосним типом: **Nom. Plur.** середнього роду мають закінчення **-a**, у **Gen. Plur.** – закінчення **-um**.

Найвищий ступінь порівняння прикметників в анатомічній термінології

Найвищий ступінь порівняння для більшості прикметників у латинській мові утворюється за допомогою суфікса **-issim-** та родових закінчень **-us, a, um**, які додаються до основи прикметника у позитивному ступені:

longus, a, um – довгий, **основа** long- > long-issim-us, a, um – найдовший

Прикметники у найвищому ступені порівняння відмінюються за I та II відмінами.

Кілька латинських прикметників утворюють найвищий ступінь від так званих суплетивних (різних) основ. Ці форми треба запам'ятати:

NB! Прикметники **magnus, a, um** та **parvus, a, um** у медичній термінології вживаються дуже рідко. Запам'ятайте: **foramen occipitale magnum (foramen magnum)** – великий потиличний отвір; **vena cordis magna (parva)** – велика (мала) вена серця; **muscūlus adductor magnus** – великий привідний м'яз.

Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану

Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану записуються так само, як прикметники III відміни одного закінчення на **-ns**. На першому місці записується форма **Nom. Sing.** для всіх трьох родів, на другому – форма **Gen. Sing.**:

permanens, entis – постійний

Для визначення основи від форми **Gen. Sing.** слід відкинути закінчення **-is**.

Nom. Sing. permanens – **Gen. Sing.** permanentis – **основа** – permanent-

Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану відмінюються за голосним типом III відміни, як прикметники III відміни одного закінчення, узгоджуються з іменником в роді, числі та відмінку.

Іменники IV та V відміни

До **IV** відміни належать іменники чоловічого та середнього роду, які в **Nominativus Singularis** мають закінчення **-us, -u, a** в **Genetivus Singularis** –us.

До **V** відміни належать іменники жіночого роду, які мають закінчення **-es** в **Nominativus Singularis** та **-ei** в **Genetivus Singularis**:

NB! Запам'ятайте терміни:

Слуховий прохід – meatus acusticus

Слухова труба – tuba auditiva

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Ознаки належності прикметників до III відміни.
2. Поділ прикметників на три підгрупи залежно від їх родових закінчень.
3. Спосіб відмінювання прикметників III відміни.
4. Ступені порівняння прикметників у медичній термінології.
5. Як відмінюються дієприкметники теперішнього часу.
6. Ознаки належності іменників до IV відміни чоловічого та середнього родів.
7. Парадигму іменників IV відміни чоловічого та середнього родів.
8. Ознаки належності іменників до V відміни.
9. Винятки з правила про рід іменників.
10. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Визначати належність прикметників до певної групи.
2. Узгоджувати прикметники 2-ї групи з іменниками.
3. Відмінювати прикметники 2-ї групи з іменниками.
4. Утворювати вищий і найвищий ступені порівняння прикметників.
5. Відмінювати дієприкметники теперішнього часу.
6. Правильно вживати їх при конструюванні двослівних та багатослівних термінів.
7. Відмінювати іменники IV відміни чоловічого та середнього родів.
8. Відмінювати іменники V відміни.
9. Узгоджувати прикметники та дієприкметники з іменниками IV та V відміни.

Перелік основних питань з теми:

1. На які групи поділяються прикметники III відміни залежно від їхніх родових закінчень?
2. За яким типом відмінювання відмінюються прикметники III відміни?
3. Як визначається основа прикметників двох закінчень і одного закінчення?
4. Як визначається основа прикметників вищого ступеня порівняння?
5. Як відмінюються дієприкметники теперішнього часу?
6. Як утворюється форма найвищого ступеня порівняння?
7. Які іменники належать до IV відміни?
8. Назвіть ознаки іменників чоловічого і середнього роду IV відміни.
9. Який іменник жіночого роду належить до IV відміни?
10. Які іменники належать до V відміни?
11. Які прикметники на позначення «слуховий» використовуються в термінах «слуховий прохід» і «слухова труба»?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Актуалізація набутих знань щодо прикметників III відміни, їхньої словникової форми та поділу на групи.
2. Дієприкметники розглядаються як прикметники III відміни одного закінчення.
3. Необхідно звернути особливу увагу на суплетивні форми ступенів порівняння та терміни, в яких вони використовуються.
4. Необхідно звернути увагу на терміни «meatus acusticus», «tuba auditiva».
5. Термін «кисть» є винятком з IV відміни.

Лексичний мінімум

temporalis, e	– скроневий; височный
sphenoidālis, e	– клиноподібний; клиновидный
faciālis, e	– лицевий; лицевой
superficiālis, e	– поверхневий; поверхностный
parietālis, e	– тім'яний; теменной
ascendens, entis	– висхідний; восходящий
descendens, entis	– низхідний; нисходящий
recurrens, entis	– поворотний; возвратный
communicans, antis	– сполучний; соединительный
prominens, entis	– виступаючий; выступающий
perforans, antis	– пронизний, проколюючий; прободающий
bronchus, i m	– бронх; бронх
magnus, a, um	– великий; большой
parvus, a, um	– малий; малый
maximus, a, um	– найбільший; наибольший
minus, a, um	– найменший; наименьший
supremus, a, um	– найвищий; наивысший
longissimus, a, um	– найдовший; длиннейший
latissimus, a, um	– найширший; широчайший
longitudinalis, e	– повздожній; продольный
alāris, e	– криловий; крыльный
palmaris, e	– долонний; ладонный
plantāris, e	– підошовний; подошвенный
gyrus, i m	– звивина, закрутка; извилина
ductus, us m	– протока; проток
arcus, us m	– дуга; дуга
concha, ae f	– раковина; раковина
sinus, us m	– пазуха; пазуха
meatus, us m	– прохід; проход
acusticus, a, um	– слуховий; слуховой
tuba, ae f	– труба; труба
auditivus, a, um	– слуховий; слуховой
auditus, us m	– слух; слух
hiatus, us m	– щілина; щель, расщелина
manus, us f	– кисть; кисть (cheir-)
sensus, us m	– відчуття; чувство
sensorius, a, um	– чутливий; чувствительный
plexus, us m	– сплетіння; сплетение
organum, i n	– орган; орган
spinālis, e	– спинномозковий; спинномозговой (з назвами м'язів, відростків «остьбовий»)
medulla spinālis	– спинний мозок; спинной мозг (myel-)
septum, i n	– перегородка; перегородка

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Узгодьте іменники з прикметниками, перекладіть українською мовою.

Іменник	Прикметник	Термін	Переклад
angulus	sphenoidal, e		
	frontalis, e		
os	parietalis, e		
	temporalis, e		
ligamentum	teres, teretis		

2. Перекладіть латинською мовою.

1	кругла зв'язка печінки	
2	висхідна аорта	
3	пронизний нерв	
4	висхідна шийна артерія	
5	виступаюча судина	
6	низхідна піднебінна артерія	
7	скронева кістка	

3. Перекладіть українською мовою.

1	musculus longissimus colli	
2	digitus minimus	
3	vena cordis magna	
4	vena cordis parva	
5	musculus gluteus minimus	
6	arteria cervicalis ascendens	

4. Узгодьте іменники з прикметниками, оберіть правильне закінчення, перекладіть українською мовою.

Іменник	Прикметник	Nom. Sing.	Переклад
processus	zygomaticus, a, um		
	sphenoidalis, e		
arcus	superficialis, e		
	profundus, a, um		
cornu	superior, ius		
	lateralis, e		

5. Перекладіть латинською мовою.

1	середній слуховий прохід	
2	кістки кисті	
3	права грудна протока	
4	орган слуху	
5	печінкові протоки	
6	глибока долонна дуга	
7	поперекова частина спинного мозку	

6. Перекладіть українською мовою.

1	meatus acusticus	
2	nervus meatus acustici externi	
3	tuba auditiva	
4	sulcus tubae auditivae	
5	genu nervi facialis	
6	plexus venosus caroticus internus	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 11

Тема. Підсумковий поточний контроль тем 1–10.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета. Перевірити рівень та якість засвоєння граматично-лексичного матеріалу попередніх занять (1–8), уміння використовувати набуті знання в процесі вживання медичних термінів.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Підсумковий поточний контроль тем 1–10».

Практичне опрацювання: робота з лексичним та теоретичним матеріалом теми.

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студенти повинні знати:

1. Теоретичний матеріал тем 1–10.
2. Лексико-граматичний матеріал тем 1–10.

Студенти повинні уміти:

1. Грамотно перекладати анатомо-гістологічні терміни латинською та українською мовами.
2. Користуватись різними структурними моделями в Singularis та Pluralis.

Перелік основних питань з теми:

1. З чого складається словникова форма іменника?
2. Як визначається відміна латинського іменника?
3. Як визначається основа латинського іменника?
4. Як узгоджуються прикметники з іменниками?
5. Як визначається основа прикметників I групи?
6. Як визначається основа прикметників II групи двох закінчень?
7. Як визначається основа прикметників II групи одного закінчення?
8. Як визначається основа прикметників вищого ступеня порівняння?
9. Скільки існує моделей анатомічних термінів?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

Повторіть словниковий запис іменника, прикметника; визначення основи іменника, прикметників I та II групи; родові закінчення іменників III відміни; випадки вживання закінчень множини -a/-ia у Nom. Plur. та -um/-ium у Gen. Plur. в іменників та прикметників; структурні моделі анатомо-гістологічних термінів.

Ситуаційні задачі (вправи)

Зразок підсумкового поточного контролю:

I. Визначити відміну і основу іменників:

cortex, icis m; atrium, i n; ductus, us m; dies, ei f

II. Перекласти в Nom. sing. і Nom. plur.:

поперечна зв'язка, піднебінний отвір, зовнішня поверхня

III. Перекласти терміни латинською мовою:

- 1) корінь зуба; 2) вирізка легені; 3) зв'язка горбка ребра; 4) верхівка крижової кістки; 5) великий потиличний отвір; 6) нервові вузли; 7) слизова оболонка шлунку; 8) отвори вен; 9) м'язи правого плеча; 10) задня поверхня кам'янистої частини.

IV. Перекласти терміни українською мовою:

- 1) *venae palpebrae inferioris*; 2) *canalis nervi petrosi minoris*.

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.
5. Міжнародна анатомічна номенклатура / за ред. І. І. Бобрика, В. Г. Ковешнікова. – Київ : Здоров'я, 2001. – 328 с.

Практичне заняття № 12

Тема. Клінічна термінологія. Грецькі дублети латинських термінів.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Отримати уявлення про клінічну термінологію, засвоїти поняття «терміноелемент». Ознайомитися зі структурними моделями клінічних термінів. Оволодіти методикою перекладу і пояснення клінічних термінів.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Клінічна термінологія. Грецькі дублети латинських термінів».

Практичне опрацювання

Терміноелемент (ТЕ) – це словотворчий структурний елемент клінічного терміна, який має фіксоване значення і написання.

Серед ТЕ виділяють:

- кореневі ТЕ (**hepatitis**);
- кінцеві ТЕ (**nephroptosis**);
- афікси – префікси і суфікси, які мають постійне значення (**hypertonia**; **adenitis**).

ТЕ утворюють однотипні за своєю структурою і семантикою (значенням) терміни. ТЕ мають різний ступінь частотності: так, одні можуть входити до складу двох-трьох, а інші – до складу кількох десятків термінів. Наприклад, з ТЕ **-algia** (біль) утворено значну кількість термінів за однією моделлю.

Серед клінічних термінів виділяють кілька структурних моделей:

Прості терміни:

а) непохідні слова латинського або грецького походження: **thrombus**, і **m** – згусток крові, тромб; **fractura**, ае **f** – перелом.

б) афіксальні однокореневі слова, утворені за допомогою суфіксів або префіксів: **gastritis**, **itidis** **f** – гастрит; **hypotonia**, ае **f** – гіпотонія.

Терміни-словосполучення (здебільшого латинського походження), які мають значення захворювань, патологічних станів, оперативних дій та ін.: **tumor malignus** – злоякісна пухлина; **asthma bronchiale** – бронхіальна астма; **resectio radices dentis** – видалення кореня зуба.

Складні клінічні терміни представлені одним словом, що складається з кількох ТЕ грецького походження (дуже рідко – латинського). Такі терміни посідають основне місце в клінічній термінології. Їхнє значення можна вивести із значення елементів, що входять до складу певного слова: **oste-o-malacia** (остеомаляція, розм'якшення кісток).

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Принципи утворення простих і складних клінічних термінів.
2. Латинсько-грецькі дублети на позначення органів тіла.
3. Кінцеві ТЕ: **-itis**; **-osis**; **-oma**; **-pathia**; **-algia**; **-logia**.
4. Основні моделі складених клінічних термінів.

Студент повинен уміти:

1. Орієнтуватися у латинсько-грецьких дублетах.
2. Пояснювати значення складних клінічних термінів.
3. Утворювати прості, складні, складені клінічні терміни.

Перелік основних питань з теми:

1. Що вивчає клінічна термінологія?
2. Дайте визначення поняттю «терміноелемент»?

3. Які структурні моделі клінічних термінів ви знаєте?
4. Коли між терміноелементами складного клінічного терміна вживається з'єднувальний голосний **-o-**?
5. У чому полягає відмінність між перекладом і поясненням клінічного терміна?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, картки з грецькими терміноелементами, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Якщо кінцевий ТЕ починається з приголосного звука, то перед ним ставиться з'єднувальний голосний **-o-**. Якщо кінцевий ТЕ починається з голосного, то з'єднувальний **-o-** не використовується:
2. При виконанні вправ слід враховувати відмінність між **перекладом** і **поясненням** клінічних термінів. Оскільки клінічна термінологія є інтернаціональною, то перекладом клінічного терміна є написання його в українській орфографії (дерматологія, гастрит). Пояснення – виведення значення терміна шляхом складання значень кожного компонента.
3. Завдання «утворити термін» означає, що слід використати ТЕ для побудови терміна. Це дозволяє замінити багатослівний термін більш зручним коротким, але ємким словом.

Лексичний мінімум

abscessus, us m	абсцес, нарив; абсцесс, нарив
asthma, ātis n	астма; астма
benignus, a, um	доброякісний; доброкачественный
cancer, cri m	рак; рак
carcinōma, ātis n	ракова пухлина; раковая опухоль
cysta, ae f	кіста; киста
diabētes, ae m	діабет; диабет
fractūra, ae f	перелом; перелом
in situ	«ін сїту» (на місці); «ин сїту» (на месте)
malignus, a, um	злоякісний; злокачественный
morbus, i m	хвороба; болезнь (nosо-)
neonātus, i m	новонароджений; новорожденный
oedēma, ātis n	набряк; отек
paralysis, is f	параліч; паралич
phthisis, is f	сухоти (туберкульоз легенів); чахотка (туберкулез легких)
primarius, a, um	первинний; первичный
rabies, ēi f	сказ; бешенство
symptōma, ātis n	симптом, ознака; симптом, признак
syndrōmum, i n	синдром (поєднання симптомів); синдром (сочетание симптомов)
tumor, oris m	пухлина; опухоль (onc-)
yphus, i m	тиф; тиф
ulcus, ěris n	виразка; язва
vulnus, ěris n	рана; рана

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Укажіть значення грецьких терміноелементів:

ТЕ	Значення	ТЕ	Значення	ТЕ	Значення
nephr-		my(o)-		ot-	
gastr-		syndesm-		odont-	
phleb-		cephal-		encephal-	
pancreat-		laryng-		cyst-	

2. Перекладіть і поясніть терміни:

№	Термін	Переклад	Пояснення
1	laryngitis		
2	somatopathia		
3	osteoma		
4	angiitis		
5	nosologia		
6	cytologia		

3. Перекладіть латинською мовою.

1	виразка бронха	
2	хвороби носа	
3	абсцес легені	
4	параліч ока	
5	набряк легенів	
9	набряк головного мозку	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 13

Тема. Суфіксальний спосіб творення у клінічній термінології.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися із суфіксальним способом творення складних клінічних термінів. Засвоїти основні іменникові та прикметникові суфікси, які вживаються в клінічній термінології. Навчитися утворювати, пояснювати та перекладати терміни, до складу яких входять суфікси.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Суфіксальний спосіб творення у клінічній термінології».

Практичне опрацювання
Суфіксальний спосіб творення іменників

Корінь + суфікс

Суфікс	Український еквівалент	Значення
-itis, itīd s f	-ит (-іт), -иту (-іту)	запалення
-osis, is f	-оз, -озу	1) захворювання незапального характеру; відхилення від норми; 2) підвищений вміст формених елементів крові
-oma, omātis n	-ома, -оми	пухлина
-ia, iae f	-ія, -ії	1) дія; процес; 2) патологічний стан
-ismus, i m	-изм (-ізм), -изму (-ізму)	1) отруєння; 2) патологічний стан, порушення функції (у бік підвищення)
-iasis, is f	-іаз, -іазу	порушення функції, патологічний стан

Суфіксальний спосіб творення прикметників

Основа + суфікс (з родовими закінченнями)
(Найбільш уживані суфікси прикметників)

Лат. суфікс	Укр. суфікс	Значення
-īcus, a, um	-ичний	належить, відноситься до того, що названо в основі
-ōsus, a, um	-озний	характерний, насичений, багатий тим, що названо в основі
-oīdeus, a, um	-подібний -оїдний	схожий на те, що названо в основі
-ēus, a, um	-овий -ний	відноситься до того, що названо в основі (переважно з грецькими коренями)
-gēnus, a, um	-генний	1) породжений (походить від) тим, що названо в основі; 2) породжує те, що названо в ос о і
-alis, e -aris, e	-альний -арний	відноситься до того, що названо в основі
-bilis, e	-бельний -більний	пасивна здатність до дії

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Принципи суфіксального способу творення іменників.
2. Принципи суфіксального способу творення прикметників.
3. Найуживаніші суфікси іменників.
4. Найуживаніші суфікси прикметників.

Студент повинен уміти:

1. Виділяти суфікси в морфемному складі іменників і прикметників.
2. Утворювати іменники за допомогою суфіксального способу.
3. Утворювати прикметники за допомогою суфіксального способу.
4. Коректно перекладати іменники і прикметники, утворені суфіксальним способом.

Перелік основних питань з теми:

1. У чому полягає суфіксальний спосіб творення?
2. Перерахуйте найпоширеніші іменникові суфікси.
3. Які значення має суфікс -osis?
4. Назвіть значення суфікса -ismus.
5. Перерахуйте суфікси прикметників I–II відміни. Які значення їм притаманні?
6. Назвіть суфікси прикметників III відміни. Які значення їм властиві?
7. Які значення має суфікс -genus, a, um?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, картки з грецькими терміноелементами, картки з суфіксами, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Для позначення деяких органів людини може використовуватися як грецький корінь, так і латинський. Так, паралельно використовуються грецький **angi-** та латинський **vas-** на позначення терміна «судина».
2. Суфікс **-osis** використовується не лише для опису патологічних станів, але й у нормальній анатомії: syndesmosis.
3. Щодо вибору суфікса **-al-** чи **-ar-**: якщо основа закінчується на **-l**, то використовується суфікс **-ar-** (scapula – scapularis), якщо останній приголосний основи **-r**, то вживається суфікс **-al-** (cerebrum – cerebralis). Це явище називається дисиміляцією.

Лексичний мінімум

myc(et)-	гриб, грибок; гриб, грибок
acutus, a, um	гострий; острый
allergia, ae f	алергія; аллергия
aphthae, ārum f	афти; афты
caries, ēi f	карієс; кариес
congenitus, a, um	природжений; врожденный
coma, ātis n	кома; кома
febris, is f	лихоманка; лихорадка
gangraena, ae f	гангрена; гангрена
infantilis, e	дитячий; детский
infectio, onis f	інфекція; инфекция
infectiōsus, a, um	інфекційний; инфекционный
juvenilis, e	юнацький; юношеский
letālis, e	смертельний; смертельный
exitus letalis	смертельний кінець; смертельный исход
oedematosus, a, um	набряклий; отёчный
phlegmone, es f	флегмона; флегмона
purulentus, a, um	гнійний; гнойный
rheumatismus, i m	ревматизм; ревматизм
senilis, e	старечий; старческий
tuberculōsis, is f	туберкульоз; туберкулёз

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть у Nom. та Gen. Sing. терміни:

№	Термін	Nom. Sing.	Gen. Sing.
1	невроз		
2	гінгівіт		
3	апоневроз		
4	псоріаз		
5	мієлоз		

2. Утворіть клінічні терміни з наступним значенням:

1	Запалення	носа	
2		шлунка	
3		мозкової оболонки	
4	Пухлина	кістки	
5		нирки	
6		залози	
7		хряща	

3. Перекладіть прикметник або знайдіть український відповідник, поясніть значення суфікса:

1	scapularis, e		
2	cardiacus, a, um		
3	dentalis, e		
4	tendineus, a, um		
5	muscularis, e		
6	oralis, e		

4. Узгодьте прикметник з іменником. Перекладіть термін українською:

1	systema lymphatic__us, a, um	
2	rhinitis allergic __us, a, um	
3	neuralgia occipital __is, e	
4	meningitis tuberculos__us, a, um	
5	coma diabetic__us, a, um	
6	gangraena infectios__us, a, um	
7	exitus letal__is, e	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 14

Тема. Префіксальний та префіксально-суфіксальний способи творення у клінічній термінології.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися з префіксальним способом творення клінічних термінів. Засвоїти найпоширеніші префікси грецького і латинського походження. Навчитися пояснювати значення термінів, утворювати та перекладати терміни із грецькими та латинськими префіксами.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Префікси у клінічній термінології».

Практичне опрацювання

Префіксальний спосіб творення – нове слово утворюється шляхом додавання префікса до основи. Префікси переважно вказують на розміщення у просторі (вище, нижче, перед) чи часі (до, після), кількість (багато, мало), міру вияву ознаки (надмірна, недостатня), спрямованість дії (вперед, назад), відсутність чи заперечення того, що вказано в основі.

Якщо слово утворюється завдяки поєднанню префікса і суфікса, то такий спосіб творення називається **префіксально-суфіксальним**.

Грецькі та латинські префікси

Префікси, що характеризують функцію

hyper- super-	вище норми	hypertensio supersecretio
hypo-	нижче норми	hypotensio
eu-	норма	eurhythmia
dys-	порушення норми	dysrhythmia
a-	відсутність	arhythmia

Префікси, що вказують на часові відношення

pro- prae- ante-	до	prognosis praesenilis antenatalis
meta- post-	після	metastasis postparalyticus
re-	повторення	revaccinatio

Префікси, що вказують на розмір та кількість

macro- megalo-	великий, багато	macroglossia megalodactylia
micro- oligo-	малий, мало	micrognathia oligophalangia

Префікси із числовим значенням

mono- uni-	один	monoarthritis uniglandularis
di- du- bi-	два	diplegia bimanualis
tri-	три	triplegia
tetra- quadri-	чотири	tetraplegia quadriceps
pan-	цілий	panarthritis
hemi- semi-	половина	hemialgia semilunaris
poly- multi-	багато	polyuria multivitaminum

<i>Префікси з локальним значенням (місце та напрям)</i>		
epi- supra-	над	epithalamus supravaginalis
inter- meso-	між, середній	intervertebralis mesoderma
hypo- sub- infra-	під	hypothalamus subclavicularis infrascapularis
retro- post- meta-	за, позаду, назад	retropharyngeus postcostalis metencephalon
pro- ante- prae-	перед, вперед	prognathia anteflexio praefrontalis
en-(em-) endo- intra- in- (im-)	всередині, всередину	encephalon endoscopia intraparietalis intoxicatio
ecto- extra-	зовні, поза	ectoderma extracardiacus
peri- circum-	навколо, з усіх боків	perinatalis circummandibularis
para-	біля	paravertebralis
trans-	через	transthoracalis
anti- contra-	у протилежний бік	antivitaminum contralateralis
<i>Префікси, що позначають оболонки органів</i>		
endo-	внутрішня оболонка	endometrium
peri-	зовнішня оболонка	pericardium
para-	клітковина біля органа	paraproctitis
meso-	середня оболонка, брижа	mesogastrium
pan-	всі оболонки	pancarditis
<i>Префікси з іншими значеннями</i>		
de(s)-	видалення, усунення	defibrilatio
syn- com-	з'єднання	syndactylia communis
a-(an) in- (im)	заперечення, відсутність	anophthalmia inoperabilis
pseudo-	помилковий, несправжній	pseudotyphus
para-	схожий на	paranecrosis

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Принципи префіксального та префіксально-суфіксального способу творення.
2. Розрізняти префікси латинського та грецького походження.
3. Значення основних грецьких та латинських префіксів.

Студент повинен уміти:

1. Виділяти префікси в морфемному складі іменників і прикметників.
2. Утворювати іменники і прикметники за допомогою префіксального способу.
3. Перекладати терміни, утворені префіксальним способом.

Перелік основних питань з теми:

1. У чому полягає префіксальний спосіб творення? Наведіть приклад.
2. У чому полягає префіксально-суфіксальний спосіб творення? Наведіть приклад.
3. Чи є закономірність у вживанні префіксів грецького чи латинського походження?
4. Наведіть приклади грецьких префіксів, які характеризують міру/ступінь вияву функції.
5. Наведіть приклад грецьких префіксів, які характеризують положення у просторі.
6. Які значення передають префікси латинського походження в клінічній термінології?
7. Наведіть приклади префіксів, які вказують на положення у просторі.
8. Наведіть приклади префіксів із часовим значенням.
9. Наведіть приклади дублетних префіксів.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, картки з грецькими терміноелементами, картки з префіксами, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Загальне правило: грецькі префікси додаються до грецьких коренів, латинські – до латинських.
2. У клінічній термінології грецькі префікси переважно входять до складу іменників, а латинські – прикметників.
3. При приєднанні префікса до кореня у слові можуть відбуватися певні фонетичні зміни, які відображаються на письмі.
4. При перекладі клінічного терміна зміни зазвичай відбуваються лише у закінченні.

Лексичний мінімум

dolor, ōris m	– біль; боль (-alg-)
exsudatīvus, a, um	– ексудативний, випотний; экссудативный, выпотной
flexio, ōnis f	– загин; загиб
implantatio, ōnis f	– імплантація; имплантация
inoperabilis, e	– неоперабельний; неоперабельный
insanabilis, e	– невиліковний; неизлечимый
multiplex, icis	– множинний, множественный
reanimatio, ōnis f	– реанімація, оживлення; реанимация, оживление
remissio, ōnis f	– ремісія; ремиссия
transplantatio, ōnis f	– трансплантація, пересадка; трансплантация, пересадка
anamnesis, is f	– анамнез; анамнез
arrhythmia, ae f	– аритмія; аритмия
asthenicus, a, um	– астеничний; астенический
diagnosis, is f	– діагноз; диагноз
habitus, us m	– зовнішній вигляд; внешний вид
hypertensio, ōnis f	– гіпертензія; гипертензия
peritoneum, i n	– очеревина; брюшина
phthisicus, a, um	– сухотний; чахоточный
prognosis, is f	– прогноз; прогноз

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть терміни українською мовою. Поясніть їхні значення:

№	Термін	Переклад	Пояснення
1	mesogastrium		
2	paratyphus		
3	endoarteriitis		
4	synostosis		
5	panencephalitis		
6	submandibularis		
7	praecardiacus		
8	intramuscularis		
9	interosseus		
10	retroflexio		
11	supradiaphragmaticus		

2. Додайте префікс, щоб утворити термін зі значенням:

1	...rhythmia	порушення серцевого ритму
2	...arthritis	запалення всіх суглобів
3	...pathia	відсутність емоцій
4	...dactylia	зрощення пальців
5	...cardium	навколосерцева сумка
6	...odontitis	запалення окістя зуба
7	...plantatio	пересадка
8	...ceps	двоголовий
9	...flexio	загин назад
10	...cancer	передрак
11	...acutus	підгострий
12	...traumaticus	післятравматичний

3. Перекладіть латинською мовою:

1	симптоми аритмії	
2	кісткова синдактилія	
3	хронічний параметрит	
4	гіпертензія новонародженого	
5	анамнез хвороби	

4. Перекладіть українською мовою:

1	synostosis posttraumatica	
2	pneumonia bilateralis	
3	dolores retrosternales	
4	nephritis exsudativa	
5	panencephalitis subacuta	
6	oedema intercellulare	
7	abscessus extraduralis	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 15

Тема. Кінцеві терміоеlementи у клінічній термінології.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися з правилами утворення складних клінічних термінів. Засвоїти кінцеві ТЕ. Запам'ятати особливості вживання деяких кінцевих ТЕ. Навчитися визначати значення складних термінів і грамотно їх писати латинською мовою.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Кінцеві терміоеlementи у клінічній термінології».

Практичне опрацювання

Схема утворення складного клінічного терміна:

Корінь (основа) + (о) + кінцевий терміоеlement

З'єднувальний голосний -о- ставиться тоді, коли кінцевий терміоеlement починається з приголосного.

1. ТЕ **-uria** означає «наявність або підвищений уміст певних речовин у сечі» (наприклад, leucocyturia), однак може мати значення «стан сечі, характеристика сечі» (наприклад, polyuria). ТЕ **-aemia** означає «наявність або підвищений уміст певних речовин у крові» (наприклад, hydraemia, а також може означати «стан крові, характеристика крові» (наприклад, oligaemia).
2. ТЕ **haemat-** (кров), **py(o)-** (гній), **pneum-** (повітря, газ), **hydr-** (вода) перед назвою органа (порожнини) вказують на наявність відповідної речовини в цьому органі (порожнині): pyaemia – піємія (гній у крові); haematuria – гематурія (кров у сечі).
3. ТЕ **-stenōsis, is f** (стеноз, звуження), **-sclerōsis, is f** (склероз, затвердіння), **-necrosis, is f** (некроз, омертвіння), **-stasis, is f** (застій), **-spasmus, i m** (спазм) можуть вживатися також як самостійні терміни (див. терміни в кінці заняття).
4. ТЕ **-penia** означає понижений уміст формених елементів крові, тоді як **-osis** – підвищений їх уміст.

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Принципи побудови складних клінічних термінів.
2. Умови використання з'єднувального голосного -о-.
3. Особливості використання терміоеlementів py-, hydr-, haemat-, ur-; tonia; therapia; -iatria.
4. Своєрідність використання термінів stenosis, spasmus, sclerosis, spasmus, stasis.
5. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Утворювати складні клінічні терміни.
2. Аналізувати терміни за будовою.
3. Перекладати та пояснювати значення складних термінів.

Перелік основних питань з теми:

1. Якою є схема утворення складних клінічних термінів?
2. Коли між ТЕ в складному терміні вживається з'єднувальний голосний -о-?
3. Назвіть різницю між ТЕ -algia и -odynia?
4. Які значення має ТЕ -philia?
5. Які ТЕ вказують на понижений/підвищений уміст формених елементів крові?
6. Яка різниця між ТЕ -therapia та -iatria?
7. Які значення має ТЕ -tonia?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, картки з грецькими терміоеlementами, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Зверніть увагу, що ТЕ **haemat-** (кров) та **ur-** (сеча) вживаються на початку або всередині слова (наприклад, haematoma; uraemia).
2. ТЕ **-philia** має два різних значення: 1) схильність до чогось з боку; 2) схильність до чогось як явище організму, що призводить до патологічного стану.
3. ТЕ **-therapia** (лікування) вказує на лікування за допомогою певних засобів, ТЕ **-iatria** (лікування) – на лікування певних груп хворих.
4. ТЕ **-algia** и **-odynia** – синоніми.

Лексичний мінімум

pu-	– гній; гной
haem(at)-	– кров; кровь
hydr-	– вода, водянка; вода, водянка
pneum-	– повітря, газ; воздух, газ
ur-	– сеча; моча
-aemia, ae f	– кров, стан крові; кровь, состояние крови
-uria, ae f	– сеча, стан сечі; моча, состояние мочи
-aesthesia, ae f	– чутливість; чувствительность
-graphia, ae f	– рентгенологічне дослідження; рентгенологическое исследование
-gramma, ae f	– 1) рентгенограма; рентгенограмма; 2) графічне зображення результатів дослідження; графическое изображение результатов исследования
-algia, ae f	– біль; боль
-odynia, ae f	– біль; боль
-algesia, ae f	– больове відчуття; болевая чувствительность
-therapia, ae f	– лікування (чимось); лечение (чем-либо)
-iatria, ae f	– лікування (когось); лечение (кого-либо)
-logia, ae f	– наука; наука
-malacia, ae f	– розм'якшення; размягчение
-mania, ae f	– згубна схильність; пагубная склонность
-opia (-opsia), ae f	– зір, очі; зрение, глаза
-pathia, ae f	– захворювання; заболевание
-penia, ae f	– недостатня кількість формених елементів крові; недостаточное количество форменных элементов крови
-phagia, ae f	– поїдання, ковтання; поедание, глотание
-philia, ae f	– схильність, патологічна схильність; склонность, патологическая склонность
-phobia, ae f	– нав'язливий страх; навязчивый страх
-plasia, ae f	– розвиток; развитие
-plegia, ae f	– удар, параліч; удар, паралич
-pnoë, es f	– дихання; дыхание
-scopia, ae f	– огляд, обстеження; осмотр, обследование
-stenōsis, is f	– стеноз, звуження; стеноз, сужение
-sclerōsis, is f	– склероз, затвердіння; склероз, затвердение
-necrosis, is f	– некроз, омертвіння; некроз, омертвление
-stasis, is f	– застій; застой
-spasmus, i m	– спазм; спазм
-trophia, ae f	– живлення; питание
-tonia, ae f	– тонус; тонус
resectio, ōnis f	– резекція, вирізування; резекция, вырезание (-ectomy)
amputatio, ōnis f	– ампутація; ампутація
dilatatio, ōnis f	– розширення; расширение (-ectasia)
ruptūra, ae f	– розрив; разрыв (-rhexis)
haemorrhagia, ae f	– кровотеча; кровотечение (-rrhagia)

prolapsus, us m	– випадіння, пролапс; выпадение, пролапс
luxatio, onis f	– вивих; вывих
sial-	– слина; слюна
dacry-	– сльоза; слеза
salping-, -salpinx	– маткова труба; маточная труба
amnio-	– плідний міхур; плодный пузырь
-centesis, is f	– прокол; прокол
-cele	– грижа, випинання; грыжа, выпячивание
-tomy, ae f	– розріз; разрез
-ectomy, ae f	– вирізання; видалення; иссечение, удаление
-ectasia, ae f	– розширення; расширение
-lithus, i m	– камінь; камень
-lithiāsis, is f	– кам'яна хвороба; каменная болезнь
-lysis, is f	– руйнування, розпад; разрушение, разложение
-lyticus, a, um	– руйнуючий; разрушающий
-megalia, ae f	– збільшення; увеличение
-metria, ae f	– вимірювання; измерение
-pexia, ae f	– прикріплення; прикрепление
-plastica, ae f	– оперативне відновлення, пластична операція; оперативное восстановление, пластическая операция
-ptosis, is f	– опущення; опущение
-rrhaphia, ae f	– зшивання; сшивание
-rrhagia, ae f	– кровотеча; кровотечение
-rrhexis, is f	– розрив; разрыв
-rrhoea, ae f	– витікання; истечение
-sthenia, ae f	– сила; сила
-stomia, ae f	– 1) виведення штучного свища; образование искусственного свища; 2) порожнина рота; полость рта

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Поясніть значення термінів:

1	anopsia	
2	dermatosclerōsis	
3	pneumothōrax	
4	trombocytopenia	
5	cholestasis	
6	psychiatra	
7	asthenia	
8	haemolysis	
9	rhinorrhoea	
10	ophthalmorrhagia	
11	hyposialia	

2. Утворіть терміни з указаним значенням:

1	рентгенологічне дослідження головного мозку	
2	наука про нервову систему	
3	наявність гною в крові	
4	звуження судин	
5	нав'язливий страх води	

3. Перекладіть терміни українською мовою:

1	sclerōsis angiogēna	
2	myotonia congenita	
3	hydraemia pathologicā	
4	nephrosclerosis hypertonicā	
5	polyuria psychogēna	
6	cardiomyopathia hypertrophica	

4. Перекладіть латинською мовою:

1	біопсія молочної залози	
2	травматична анестезія	
3	злоякісний нефросклероз	
4	туберкульозний піонефроз	
5	ревматичний поліартрит	
6	пероральна холецистографія	
7	дакріоцистит новонароджених	
8	пролапс прямої кишки	
9	зовнішній розрив серця	
10	пролапс мітрального клапана	
11	психогенна астенія	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 16

Тема. Початкові терміоеlementи у клінічній термінології.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Засвоїти початкові терміоеlementи. Уміти розрізняти схожі за написанням, але різні за значенням ТЕ.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Початкові терміоеlementи у клінічній термінології».

Практичне опрацювання

Запам'ятайте **особливості** вживання деяких початкових терміоеlementів, розглянутих у цьому занятті:

1. У термінах, які позначають **трансплантацію** (пересадку органів або тканин) або **пластику** (оперативне відновлення форми або функцій органа), слід розрізняти значення початкових ТЕ:

- **auto-** (*сам*) + transplantatio – пересадка власних органів або тканин;
- **allo-** (або **homo-**) (*інший*) + transplantatio; alloplastica, homoplastica – пересадка органів або тканин від людини до людини;
- **iso-** (*рівний*) + transplantatio – пересадка органів або тканин від організмів, ідентичних у генетичному відношенні;
- **im-** + plantatio – вживлення чужих організму матеріалів (пластмаса, метал та ін.) та імплантантів живої природи (хрящі, кістки, клапани);
- **xeno-** (або **hetero-**) (*чужий, інший*) + transplantatio; xenoplastica, heteroplastica – пересадка органів або тканин від тварини до людини.

2. Після ТЕ **tachy-** (**швидкий**), **brady-** (**повільний**), **poly-** (**багато**) з'єднувальний голосний -о- не вживається, навіть якщо кінцевий ТЕ починається з приголосного звука: tachycardia, bradycardia, polymyositis.

3. ТЕ **leuc-** (**білий**), **erythr-** (**червоний**), **melan-** (**чорний**) можуть вживатися на позначення відповідних різновидів клітин: лейкоцитів, еритроцитів, меланоцитів. У терміні частина -сут- може випадати: leucocytopenia=leucopenia; melanocytoma=melanoma.

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Принципи побудови складних клінічних термінів.
2. Особливості вживання початкових терміоеlementів на позначення кольору.
3. Своєрідність утворення термінів на позначення різного виду трансплантацій.
4. Лексичний мінімум з теми.

Студент повинен уміти:

1. Утворювати складні клінічні терміни за допомогою початкових терміоеlementів.
2. Аналізувати терміни за будовою.
3. Перекладати та пояснювати значення складних термінів, до складу яких входять початкові терміоеlementи.
4. Розрізняти терміоеlementи-ософони.

Перелік основних питань з теми:

1. Перерахуйте відомі вам різновиди пластичних операцій та трансплантацій. Поясніть їхні значення.
2. Чи є різниця між ксенотрансплантацією та гетеротрансплантацією?
3. Які значення має початковий ТЕ leuc-?
4. Назвіть початкові ТЕ, які позначають колір.
5. Які значення має початковий ТЕ polio-?
6. Назвіть початкові ТЕ із значенням фізичних характеристик.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, картки з грецькими терміноелементами, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

1. Слід розрізнити схожі за написанням і вимовою ТЕ, які мають різне значення:

- **isch-** – затримка; **-ischi-** – сідничний;
- **hydr-** – вода; **hidr-** – піт;
- **poly-** – багато; **polio-** – сірий;
- **sten-** – звуження; **-sthen-** – сила;
- **hemi-** – напів-, половина; **haem-** – кров;
- **-lith-** – камінь; **-lyt-** – руйнуючий.

Лексичний мінімум

cirrhōsis, is f	– цироз, зморщування; цирроз, сморщивание
latens, entis	– прихований; скрытый
spurius, a, um	– хибний; ложный
sphygm-	– пульс; пульс
aetio-	– причина; причина
allo-	– інший, другий; другой, иной
auto-	– сам, власний; сам, собственный
brady-	– повільний; медленный
tachy-	– швидкий; быстрый
cryo-	– холодний; холодный
thermo-	– теплий; тёплый
cyan-	– синій; синий
erythr-	– червоний, відноситься до еритроцитів; красный, относящийся к эритроцитам
glyc-	– солодкий, цукор; сладкий, сахар
hetero-, xeno-	– другий, різний; другой, иной
hidr-	– піт; пот
homo-, homeo-	– подібний; подобный
isch-	– затримка; задержка
ischi-	– сідничний; седалищный
iso-	– рівний, однаковий; равный, одинаковый
lepto-	– м'який; мягкий
leuc-	– білий, відноситься до лейкоцитів; белый, относящийся к лейкоцитам
lip-	– жир; жир
melan-	– чорний, відноситься до меланоцитів; чёрный, относящийся к меланоцитам
myx-	– слиз; слизь
ortho-	– прямий; прямой
rachy-	– твердий; твердый
polio-	– сірий, сіра речовина; серый, серое вещество
schiz-	– 1) порушення психіки; нарушение психики; 2) роздвоєння; раздвоение
xanth-	– жовтий; желтый
xero-	– сухий; сухой

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Поясніть значення термінів:

1	leucopenia	
2	xerostomia	
3	oligophrenia	
4	polysplenia	
5	xenoplastica	
6	tachycardia	
9	pachymeningitis	

2. Утворіть терміни з указаним значенням:

1	бачення предметів у жовтому кольорі	
2	повільне серцебиття	
3	прискорене серцебиття	
4	білокрів'я	
5	несправжня анемія	
6	запалення сірої речовини спинного мозку	

3. Перекладіть терміни українською мовою:

1	leucosis chronica	
2	melanōma pulmōnum	
3	erythroderma neonatale	
4	melanoma in situ labii	
5	syphilis primaria latens	

4. Перекладіть латинською мовою:

1	внутрішній геморагічний пахіменінгіт	
2	печінкова псевдогемофілія	
3	гострий епідемічний поліомієліт	
4	ціаноз новонародженого	
5	цироз печінки	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 17

Тема. Структура фармацевтичного терміна. Тривіальні засоби лікарських засобів.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Отримати уявлення про основні поняття, які використовуються в загальній рецептурі. Засвоїти поняття «тривіальна назва» лікарського препарату. Вивчити правила використання великої літери в фармацевтичних назвах. Засвоїти поняття «частотний відрізок». Вивчити частотні відрізки першого заняття.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Структура фармацевтичного терміна. Тривіальні засоби лікарських засобів».

Практичне опрацювання

Основні фармацевтичні поняття

Лікарська сировина – частини рослин, органи тварин, а також продукти мінерального, бактеріального і грибкового походження.

Лікарська речовина – хімічна сполука, яка використовується як лікарський засіб. Лікарські речовини отримують шляхом хімічного синтезу з лікарської сировини за допомогою спеціальної обробки.

Лікарський засіб (ліки) – речовина або суміш речовин природного або хімічного походження, що застосовується для діагностики, лікування або профілактики захворювань.

Лікарська форма – форма, якої надають лікарському засобу для найбільш зручного практичного застосування. Лікарські форми поділяють на:

- рідкі (розчини, настої, відвари, настоянки, рідкі екстракти, емульсії, суспензії, лініменти, мікстури, лікарські сиропи);
- м'які (мазі, пасти, супозиторії, пластирі);
- тверді (таблетки, драже, порошки, гранули).

Лікарський препарат – лікарський засіб у вигляді певної лікарської форми (твердої, рідкої та ін.).

Тривіальні назви лікарських засобів

Лікарські засоби, що є хімічними речовинами, можуть мати:

- **хімічну** назву, що повністю відображає хімічну структуру речовини;
- **умовну**, або **тривіальну**, назву.

Особливості побудови фармацевтичних термінів

Більшість латинських назв лікарських засобів – це іменники другої відміни середнього роду з закінченням **-um** у **Nom.** та **-i** у **Gen.**

1. Латинські назви лікарських засобів і лікарських рослин пишуться з великої літери.
2. Рідко зустрічаються назви закордонних препаратів на **-a**.
3. Торгові назви лікарських засобів повинні писатись так, як вони запатентовані, часто без латинських закінчень. Однак у рецептах відбувається їхня умовна латинізація – у формі родового відмінка вони записуються з закінченням **-i**: *Magurol* – *Magurolī*.
4. У назвах лікарських препаратів на першому місці пишеться лікарська форма: *solutio* (розчин), *unguentum* (мазь), *tinctura* (настоянка) і т. д.
5. Велика кількість фармацевтичних термінів мають у своєму складі часто повторювані структурні відрізки, які прийнято називати «**частотними відрізками**». Знання частотних відрізків допоможе орфографічно правильно писати складні фармацевтичні терміни, а також розуміти загальне значення деяких із них.

Частотний відрізок – це структурний компонент фармацевтичного терміна, який має фіксоване значення і написання.

6. У багатьох фармацевтичних термінах, які складаються з кількох слів, неузгоджене означення (іменник у **Gen.**) перекладається українською мовою як прикметник.

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Поняття «фармацевтичний термін», «лікарський засіб», «лікарська форма», «лікарський препарат».
2. Основні правила утворення тривіальних назв.
3. Поняття «частотний відрізок».
4. Значення найпоширеніших частотних відрізків.
5. Структуру фармацевтичного терміна.

Студент повинен вміти:

1. Перекладати тривіальні назви.
2. Аналізувати значення частотних відрізків.
3. Перекладати прості та складені фармацевтичні терміни.
4. Розрізняти основні лікарські форми.

Перелік основних питань з теми:

1. Дайте визначення наступних понять: «лікарська сировина», «лікарська речовина», «лікарський засіб», «лікарська форма», «лікарський препарат».
2. Що таке «міжнародні непатентовані назви лікарських засобів» і «торгові назви лікарських засобів»?
3. За якою відміною відмінюються назви більшості лікарських засобів у латинській мові?
4. Дайте визначення поняттю «частотний відрізок».

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Зверніть увагу, що українські назви даних лікарських засобів – транслітеровані назви без закінчення.
2. Деякі латинські назви лікарських засобів II відміни середнього роду закінчуються на **-ium**.
3. Українські назви на **-за** передаються в латинській мові іменниками середнього роду: глюкоза – *Glucosum*, лідаза – *Lydasum*.
4. Частотні відрізки визначають також значення прикметників, що характеризують лікарські засоби за їхньою фармакологічною дією.
5. Державна Фармакопея України, перше видання якої вийшло друком у 2001 р., містить інформацію про українські, латинські та міжнародні англійські назви препаратів.

Лексичний мінімум

emplastrum, i n	пластир; пластырь
emulsum, i n	емульсія; эмульсия
oleum, i n	олія; масло
pasta, ae f	паста; паста
pulvis, ěris m	порошок; порошок
solutio, ōnis f	розчин; раствор
spirĭtus, us m	спирт; спирт
suppositorium, i n	супозиторій (свічка); суппозиторий (свеча)
tabuleta, ae f	таблетка; таблетка
unguentum, i n	мазь; мазь
aethylĭcus, a, um	етиловий; этиловый
bactericĭdus, a, um	бактерицидний; бактерицидный
compositus, a, um	складний; сложный
isotonicus, a, um	ізотонічний; изотонический
obductus, a, um	покритий оболонкою; покрытый оболочкой
oleŏsus, a, um	олійний; масляный
ophthalmĭcus, a, um	очний; глазной
spasmolytĭcus, a, um	спазмолітичний; спазмолитический
spirituŏsus, a, um	спиртової; спиртовой

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Прочитайте, виділіть частотні відрізки та вкажіть їхнє значення:

1	Erythromycinum	
2	Dicainum	
3	Pyrantelum	
4	Synoeströlum	
5	Lidocainum	

2. Напишіть латинською мовою назви лікарських засобів, вкажіть їхні значення:

№	Укр. назва	Лат. назва	Значення відрізка
1	дигітоксин		
2	пірамінал		
3	анальгін		
4	пеніцилін		

3. Перекладіть латинською мовою:

1	мазь анестезину	
2	порошок піперациліну	
3	спиртовий розчин левоміцетину	
4	синестрол у таблетках	
5	кордіамін в ампулах	
6	олійний розчин нітрогліцерину	

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 16

Тема. Рецепт. Структура і форма рецепту.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися з поняттям «рецепт». Знати основні вимоги щодо його оформлення. Засвоїти правила написання рецептів. Розуміти та вміти вживати абривійовані вирази у рецепті.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Рецепт. Структура і форма рецепту».

Практичне опрацювання

Рецепт (від лат. *recipere* – одержувати) – це медичний документ, який містить письмове звернення лікаря до фармацевта про виготовлення і видачу ліків у певному дозуванні та вказівки хворому щодо способу вживання ліків.

Правила оформлення латинської частини рецепта:

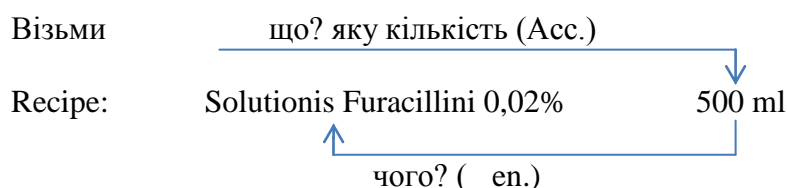
1. Латинська частина рецепта починається словом *Recipe* і закінчується словом *Signa*.
2. Орфографічні помилки у тексті рецепта не допускаються!
3. Початок рецептурного рядка після *Recipe*, а також назви лікарських засобів та лікарських рослин всередині рядка пишуться з великої літери.
4. Кожен лікарський засіб записується на окремому рядку. Якщо назва лікарського засобу не вміщується в один рядок її переносять на наступний, з відступом вправо. Під словом *Recipe* залишається вільне поле для того, щоб фармацевт міг вказати ціну.
5. Після *Recipe* йде або назва лікарського засобу, або лікарської форми у *Gen.* або *Ass.* однини чи множини.
6. Праворуч від назви лікарського засобу вказується його кількість.

Позначення кількості (دوزи) лікарських засобів

- Тверді та сипкі лікарські засоби вимірюються у грамах (слово «грам» не пишеться). Доза позначається у формі десяткового дробу.
  - Рідкі лікарські засоби вимірюються у мілілітрах: вказується число та *ml*.
  - Якщо рідкого засобу менше 1 мл, то його доза позначається у краплях: слово крапля пишеться в *Ass. Sing.* – ***guttam***, або *Ass. Plur.* – ***guttas***. Кількість крапель вказується римськими цифрами.
  - Деякі антибіотики вимірюються в біологічних одиницях дії: вказується тисяча чи мільйон **ОД** (*IU* – у англійськомовних країнах).
  - Якщо декілька інгредієнтів виписуються в однаковій кількості, то після останнього з них перед дозою пишеться ***ana*** (по, порівну).
7. Після переліку лікарських засобів подається інформація для фармацевта щодо приготування або видачі лікарських засобів – стандартні рецептурні фрази.
  8. Останнім латинським словом у рецепті є *Signa*. Після цього українською мовою пишуться вказівки для хворого.

Дві моделі рецептурного пропису

1-а модель

2-а модель			
Візьми:	→ що? (Acc.)	→ чого? (Gen.)	якою
		→ які? («Nom. Sing.»)	→ кількістю?
		→ з чим? (cum+Abl.)	
Recipe:	Tabulettas	Analginі	numero 10
	Suppositoria	«Flurenzidum» 0,1	numero 10
	Suppositorium	cum Ichthyolo	numero 10

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Основні рецептурні фрази.
2. Вимоги до рецепта.
3. Правила виписування рецепта.
4. Основні моделі рецептурного пропису.
5. Абревіації, які використовуються в рецепті.

Студент повинен вміти:

1. Читати і виписувати рецепт.
2. Правильно оформлювати рецепт.
3. Обирати тип рецептурного пропису залежно від препарату, що виписується.
4. Перекладати рецепт з української латинською мовою.
5. Правильно позначати вагову кількість препарату у рецепті.

Перелік основних питань з теми:

1. Що таке рецепт?
2. Якими є основні вимоги до рецепта?
3. Назвіть основні моделі рецептурного пропису.
4. Як оформлюється латинська частина рецепта?
5. Назвіть способи позначення дозування у рецепті.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Рецепт є юридичним документом, написання та використання якого регулюється згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення» від 19.07.2005.
2. Необхідно звернути увагу на те, що у фармацевтичній термінології прийменники вживаються з Acc. та Abl. Керування в латинській та українській мові не збігається.
3. У рецепті дозволяється використовувати скорочення (аббревіацію). Скорочуються назви лікарських форм, органів рослин, рецептурні фрази та вирази.

Лексичний мінімум

ampūlla, ae f	—ампула; ампула
aqua, ae f	—вода; вода
capsūla, ae f	—капсула; капсула
dragee	—драже; драже
extractum, i n	—екстракт; екстракт
gutta, ae f	—крапля; капля
suppositorium, i n	—супозиторій, свічка; суппозиторий, свеча
suspensio, ōnis f	—суспензія; суспензия
tinctūra, ae f	—настоянка; настойка
aquosus, a, um	—водний; водный

destillatus, a, um	– дистильований; дистиллированный
fluidus, a, um	– рідкий; жидкий
gelatinōsus, a, um	– желатиновий; желатиновый
rectalis, e	– ректальний; ректальный
siccus, a, um	– сухий; сухой
spissus, a, um	– густий; густой
vaginalis, e	– вагінальний; вагинальный
Belladonna, ae f	– беладона; беладонна, красавка
Cacao (невідм.)	– какао; какао
Camphora, ae f	– камфора; камфора
Chamomilla, ae f	– ромашка; ромашка
Convallaria, ae f	– конвалія; ландыш
Ichthyolum, i n	– іхтіол; ихтиол
Mentha, ae f	– м'ята; мята
Millefolium, i n	– деревій; тысячелистник
saccharum, i n	– цукор; сахар
Senna, ae f	– сена, александрійський лист; сенна, александрійський лист
Valeriāna, ae f	– валеріана; валериана

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть латинською мовою:

1.	таблетки дібазолу	
2.	настоянка валеріани з камфорою	
3.	таблетки під язик	
4.	розчин пірацетаму	
5.	настойка конвалії	
6.	супозиторій з іхтіолом	
7.	олійний розчин камфори	
8.	драже «Ундевіт»	

2. Перекладіть рецепти українською мовою:

1. Recipe: Unguenti Prednisoloni 0,5 % – 5,0

Da. Signa: Для зовнішнього застосування

2. Recipe: Tincturae Convallariae

Tincturae Valerianae aa 10 ml

Tincturae Belladonnae 5 ml

Mentholi 0,2

Misce. Da. Signa: По 20–25 крапель 2–3 рази на день

3. Перекладіть латинською мовою:

Візьми: Таблетки фурациліну 0,02 для внутрішнього вживання числом 10

Видай. Познач: Розчинити 1 таблетку у 100 мл води для полоскання

Візьми: Лініменту стрептоциду 5 % 30,0

Видай. Познач. Для змащування шкіри.

Візьми: Олійного розчину камфори 10 % 100 мл

Видай. Познач: Для розтирання суглобів

4. Запишіть без скорочень:

Rp.: Supp. «Anusolum» numero 10

D. S. По 1 супозиторію 1 раз на добу.

Rp.: Tab. Extr. Valerianae obd. 0,02 N 50

D. S. По 1 таблетці 2–3 рази на день

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 19

Тема. Латинська хімічна номенклатура.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Ознайомитися з латинськими назвами хімічних елементів. Засвоїти основні принципи утворення латинських назв кислот та оксидів. Уміти виписувати кислоти та оксиди у рецепті. Засвоїти основні принципи утворення латинських назв солей. Уміти виписувати солі у рецепті. Ознайомитися з частотними відрізками, які вказують на хімічний склад лікарського засобу.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Латинська хімічна номенклатура».

Практичне опрацювання

Хімічна номенклатура

Усі назви хімічних елементів пишуться з великої літери.

Назви хімічних елементів є іменниками II відміни середнього роду із закінченням **-um** у Nom. Sing., **-i** у Gen. Sing.

Виятки: **Phosphorus, i m** – фосфор та **Sulfur, uris n** – сірка (сульфур).

Назви кислот

Неорганічні кислоти

acidum	+	прикметник із суфіксом -icum (вищий ступінь окиснення) прикметник із суфіксом -osum (нижчий ступінь окиснення) hydro + прикметник із суфіксом -icum (безоксигенові кислоти)
---------------	---	---

Органічні кислоти

Назви органічних кислот вказують на речовину, із якої їх виділяють.

acidum + прикметник із суфіксом -icum

Назви оксидів

Хімічний елемент у Gen. Sing.	+	oxydum hydroxydum peroxydum
-------------------------------	---	--

Назви закисів

Хімічний елемент у Nom. Sing.	+	oxydulatum
-------------------------------	---	-------------------

Назви солей

катіон (іменник в Gen. Sing.)	+	аніон (іменник в Nom. Sing.)
---	---	--

Назва катіона:

- з великої літери;
- хімічний елемент або лікарська речовина (іменник II відміни середнього роду).

Назва аніона:

- з маленької літери;
- утворюється за допомогою суфіксів **-as**, **-is**, **-idum**, що є еквівалентними українським **-ат**, **-іт** (-ит), **-ид**.

Назви основних солей

Назви аніонів основних солей формуються за допомогою префікса **sub-**, якому відповідає слово «**основний**».

Назви органічних солей калію та натрію

Назви таких солей складаються з двох іменників у Nom. Sing., з'єднаних дефісом:

Основа у Nom. Sing.	+	-kalium -natrium
---------------------	---	-----------------------------------

Назви складних ефірів

Українською мовою назва складного ефіру – одне слово: амлінітрил, метилсаліцилат.
Латинською мовою – це два слова:

Органічний радикал у Gen. Sing. + аніон у Nom. Sing.
(із закінченням **-ylii**)

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Латинські назви хімічних елементів.
2. Правила утворення назв органічних та неорганічних кислот.
3. Правила утворення назв оксидів та закисів.
4. Принципи виписування хімічних сполук у рецепті.
5. Латинські назви солей.
6. Латинські назви основних солей і особливості їх перекладу.
7. Назви органічних солей калію і натрію.
8. Назви складних ефірів.

Студент повинен вміти:

1. Читати та перекладати назви хімічних елементів, кислот та оксидів.
2. Виписувати рецепти на хімічні сполуки.
3. Читати та перекладати назви солей та складних ефірів
4. Виписувати рецепти на солі, складні ефіри, калієві та натрієві органічні солі.

Перелік основних питань з теми:

1. Як формуються латинські назви хімічних елементів?
2. Як утворюються назви неорганічних кислот?
3. Які варіанти українських назв кислот Ви знаєте?
4. Як утворюються назви органічних кислот?
5. Як утворюються назви оксидів та закисів?
6. Як утворюються латинські назви солей?
7. У чому особливість перекладу назв калієвих та натрієвих органічних солей?
8. Як утворюються латинські назви складних ефірів?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. При перекладі української з латинської необхідно враховувати, що в українській фармацевтичній термінології застосовуються два типи назв кислот.
2. Зверніть увагу на те, що деякі хімічні елементи у Міжнародній Фармакопеї зустрічаються під іншими латинськими назвами: натрій – Sodium, i n, калій – Potassium, i n.
3. Зверніть увагу на відповідність назв аніонів:

Українська	Латинська
-ат, ату	-as, atis m
-ит, иту	-is, itis m
-ид, иду	-idum, i n

4. При відмінюванні назв органічних солей калію та натрію змінюються обидва слова.
5. Слід запам'ятати особливості перекладу назв деяких лікарських засобів:
  - Хлоралгідрат може перекладатися як *Chlorālūm hydrātum* (Gen. Sing. *Chlorāli hydrāti*) та *Chlorāli hydras* (Gen. Sing. *Chlorāli hydrātis*).
  - Кофеїн-бензоат натрію – *Coffeīnum-natrii benzoas* (Gen. Sing. *Coffeīni-natrii benzoatis*).

Лексичний мінімум

Aluminium, i n (Al)	– алюміній; алюміній
Argentum, i n (Ag)	– срібло (аргентум); срібло
Arsenicum, i n (As)	– миш'як (арсен); мышьяк
Bismuthum, i n (Bi)	– вісмут; висмут
Borum, i n (B)	– бор; бор
Calcium, i n (Ca)	– кальцій; кальций
Carboneum, i n (C)	– вуглець (карбон); вуглерод
Cuprum, i n (Cu)	– мідь (купрум); мідь
Ferrum, i n (Fe)	– залізо (ферум); залізо
Fluorum, i n (F)	– фтор (флуор); фтор
Hydrogenium, i n (H)	– водень (гідроген); водород
Hydrargyrum, i n (Hg)	– ртуть (меркурій); ртуть
Iodum, i n (I)	– йод; йод
Kalium, i n (K)	– калій; калій
Magnium, i n (Magnesium, i n) (Mg)	– магній; магний
Manganum, i n (Mn)	– марганець (манган); марганець
Natrium, i n (Na)	– натрій; натрий
Nitrogenium, i n (N)	– азот (нітроген); азот
Oxygenium, i n (O)	– кисень (оксиген); кислород
Phosphorus, i n (P)	– фосфор; фосфор
Plumbum, i n (Pb)	– свинець (плюмбум); свинець
Sulfur, i n (S)	– сірка (сульфур); сера
Zincum, i n (Zn)	– цинк; цинк
acidum, i n	– кислота; кислота
oxydum, i n	– оксид; оксид
hydroxydum, i n	– гідроксид; гідроксид
peroxydum, i n	– пероксид; пероксид
acetylsalicylicus, a, um	– ацетилсаліциловий; ацетилсаліциловий
aceticus, a, um	– оцтовий; уксусний
ascorbinicus, a, um	– аскорбиновий; аскорбиновий
benzoicus, a, um	– бензойний; бензойний
citricus, a, um	– лимонний; лимонний
lacticus, a, um	– молочний; молочний
nicotinicus, a, um	– нікотинний; нікотинний
formicicus, a, um	– мурашиний; мурашиний
albus, a, um	– білий; білий
anhydricus, a, um	– безводний; безводний
dilutus, a, um	– розведений; розведений
flavus, a, um	– жовтий; жовтий
praecipitatus, a, um	– осаджений; осаджений
reductus, a, um	– відновлений; відновлений
aether, eris m	– ефір; ефір
carbo, onis m	– вугілля; вугілля
liquor, oris m	– рідина; рідина
activatus, a, um	– активований; активований
concentratus, a, um	– концентрований; концентрований
dilutus, a, um	– розведений; розведений
purificatus, a, um	– очищений; очищений
Amylii nitris	– аміднітрил; аміднітрил
Methylis salicylas	– метилсаліцилат; метилсаліцилат

Phenylī salicylas	– фенілсаліцилат; фенилсалицилат
Chlorālūm hydrātum	– хлоралгідрат; хлоралгидрат
Chlorāli hydras	– хлоралгідрат; хлоралгидрат
Coffeīnum-natrii benzōas	– кофеїн-бензоат натрію; кофеин-бензонат натрия
Liquor Ammonii caustici	– нашатырний спирт; нашатырный спирт
Viride nitens, Viridis nitentis	– брильянтовий зелений; брильянтовый зелёный

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть українською мовою:

1	Sulfur praecipitatum	
2	Aqua Plumbi	
3	Hydrargyrum praecipitatum	
4	Pasta Zinci	
5	Acidum hydrochloricum dilutum	

2. Перекладіть латинською мовою:

1	Спиртовий розчин йоду	
2	Осаджена сірка для зовнішнього застосування	
3	Ртутна мазь	
4	Таблетки ацетилсаліцилової кислоти для дітей	
5	Відновлене залізо в желатинових капсулах	

3. Перекладіть рецепти українською мовою:

Recipe: Tabulettas Acidi nicotinicī 0,05 numero 50

Da. Signa: По 1 таблетці 1 раз на день

Recipe: Aquae Plumbi

Aquae destillatae ana 0,50 ml

Acidi borici 2,0

Misce.

Da. Signa: Примочки

4. Перекладіть латинською мовою:

Візьми: Спиртового розчину саліцилової кислоти 1 % 40 мл

Видай. Познач: Зовнішнє. Для змащування шкіри. По 2–5 крапель 3 рази на день

Візьми: Таблетки магнію оксиду 0,5 числом 20

Видай. Познач: По 1 таблетці через 1–2 години після їжі

Візьми: Мазі гідрокортизону ацетату 0,5 % 2,5

Видай. Познач: Очна мазь

Візьми: Розчину сульфацилу-натрію 30% 5 мл

Видай такі дози числом 6 в ампулах

Познач: По 3–5 мл 3 рази на день

5. Перекладіть українською мовою:

Recipe: Euphyllini 0,1

Ephedrini hydrochloridi 0,025

Sacchari 0,2

Misce, fiat pulvis.

Da tales doses numero 12 in capsulis gelatinosis

Recipe: Morphini hydrochloridi 0,01

Olei Cacao quantum satis, ut fiat suppositorium rectāle numēro 10

Da. Signa: По 1 свічці при болях

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.
2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 20

Тема. Ботанічна номенклатура

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета заняття. Вивчити назви частин лікарських частин. Знати різницю між ботанічною і фармацевтичною назвою рослин. Уміти виписувати назви рослин та їх частин у рецепті.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Ботанічна номенклатура».

Практичне опрацювання

У ботанічній номенклатурі назви рослин відрізняються від їх назв у фармацевтичній термінології. У ботанічній номенклатурі застосовуються повні ботанічні назви рослин, а у фармації – назва лікарської сировини:

<i>Ботанічна назва</i>	<i>Фармацевтична назва</i>
Valeriāna officinālis	Valeriāna, ae, f

Ботанічна назва рослини складається з двох частин: назви роду та видового означення. У фармацевтичних термінах для позначення рослинної сировини використовується або назва роду, або видове означення. Назва рослинної сировини завжди пишеться з великої літери.

Зверніть увагу на особливості виписування зборів (species, ei, f). У рецепті цей термін вживається в Gen. Plur:

У рецепті після назви рідкої лікарської форми, яка вживається в Gen. Sing. (**Infūsi, Decocti, Extracti, Sirupi та ін.**), вказуються частини рослин, з яких готують настої, відвари, екстракти та ін.:

Кора	– cortex (Gen. Sing. – corticis)
Корінь	– radix (Gen. Sing. – radicis)
Корневище	– rhizōma (Gen. Sing. – rhizomātis)
Лист	– folium (Gen. Sing. – folii, Gen. Plur. – foliōrum)
Трава	– herba (Gen. Sing. – herbae)
Квітка	– flos (Gen. Sing. – floris, Gen. Plur. – florum)

Висновки. Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студент повинен знати:

1. Особливості написання латинських лікарських рослин.
2. Принципи виписування рослин та їх частин у рецепті.
3. Правила виписування зборів у рецепті.

Студент повинен вміти:

1. Читати та перекладати назви рослин та їх частин.
2. Виписувати рецепти на лікарські рослини.
3. Правильно оформлювати рецепти на лікарські збори.

Перелік основних питань з теми:

1. Як розрізняються ботанічна та фармацевтична назва лікарських засобів?
2. Які правила виписування рослин та їх частин у рецепті?
3. Як правильно виписувати збори у рецепті?

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

1. Зверніть увагу, що іноді весь ботанічний термін є назвою рослинної сировини. Щоб визначити такі випадки, слід керуватися українським терміном.

2. Оскільки «збір» латиною у формі Plur., то у фразі “Змішай, нехай утвориться збір” теж вживається множина – *Misce, fiat species.*
3. Необхідно звернути увагу на своєрідність виписування олій у рецепті.

Лексичний мінімум

Adōnis (īdis m, f) vernālis (e)	– горицвіт весняний; горицвет весенний
Aloë, es f	– алое; алоэ
Althaea, ae f	– алтея; алтей
Crataegus, i f	– глід; боярышник
Digitālis, is f	– дигіталіс, наперстянка; дигиталис, наперстянка
Ginseng	– женьшень; женьшень
Frangūla, ae f	– крушина; крушина
Leonūrus, i m	– кропива собача; пустырник
Anīsum, i n	– ганус; анис
Hippophaë, es f	– обліпіха; облепіха
Millefolium, i n	– деревій; тысячелистник
Senna, ae f	– сенна, александрійський лист; сенна, александрійський лист
Mentha, ae f	– м'ята; мята
decoctum, i n	– відвар; отвар
infūsum, i n	– настій; настой
sirūpus, i m	– сироп; сироп
cortex, icis m	– кора; кора
flos, oris m	– квітка; цветок
fructus, us m	– плід; плод
radix, icis f	– корінь; корень
rhizōma, ātis n	– корневище; корневище
semen, īnis n	– насіння; семя
folium, i n	– лист; лист
herba, ae f	– трава; трава
Eucalyptus, i f	– евкаліпт; эвкалипт
Quercus, us f	– дуб; дуб
Rosa, ae f	– роза, шипшина; роза, шиповник
species, ērum f	– збір; сбор
pectorālis, e	– грудний; грудной
aquōsus, a, um	– водний; водный
oleum jecōris Aselli	– риб'ячий жир (олія печінки тріски); рыбий жир
oleum Ricīni	– рицинова олія (касторова олія); касторовое масло

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекладіть терміни латинською мовою:

1	відвар кори дуба	
2	олія анісу	
3	екстракт крушини	
4	відвар кори крушини	
5	таблетки сухого екстракту сени	

2. Перекласти українською мовою:

1	emulsum seminum, rhizōma cum radicibus Valerianaе	
2	infūsum florum Chamomillae	
3	flores Helichrysi arenarii	
4	decoctum corticis Quercus	

3. Запишіть без скорочень. Перекладіть українською мовою:

Rp.: Fl. Chamomillae

Hb. Millefolii

Fol. Menthae piper. aa 50,0

M.f.sp.

D.S.: по 1 ложці на склянку окропу

Rp.: Hb. Adonidis vernālis 2,0

Rhiz. cum r. Valeriānae 1,5

M.f.sp.

D.S.: 1 пакет на склянку окропу. Пити по 1 ст. ложці 3 рази на день

4. Перекладіть латинською мовою:

Візьми: Відвару кореня алтеї 5,0–100 мл

Сиропу солодки 20,0

Змішай. Видай

Познач: По 1 чайній ложці 3 рази на день

Візьми: Порошку листя дигіталісу 0,03

Гідрохлориду хініну 0,05

Бромкамфори 0,25

Змішай, щоб утворився порошок

Дай такі дози числом 12 у желатинових капсулах

Познач: По 1 капсулі 3 рази на день

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 21

Тема. Підготовка до диференційованого заліку.

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета. Перевірити рівень та якість засвоєння граматично-лексичного матеріалу попередніх занять, уміння використовувати набуті знання в процесі вживання фармацевтичних термінів.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Підготовка до диференційованого заліку».

Практичне опрацювання: робота з лексичним та теоретичним матеріалом теми.

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студенти повинні знати:

1. Теоретичний матеріал тем 1–20.
2. Лексико-граматичний матеріал тем 1–20.

Студенти повинні уміти:

1. Читати, аналізувати за структурою та перекладати анатомічні терміни.
2. Пояснювати, утворювати та перекладати клінічні терміни.
3. Перекладати фармацевтичні терміни.
4. Грамотно оформлювати рецепти на різні види лікарських препаратів.

Перелік основних питань з теми

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи

Повторити матеріал курсу «Латинська мова та медична термінологія».

Актуалізувати практичні навички щодо перекладу, пояснення та аналізу термінів.

Ситуаційні задачі (вправи)

1. Перекласти латинською мовою:

1	канали кісток	
2	залози бронхів	
3	канал шийки матки	
4	вирізка круглої зв'язки	
5	поверхневі скроневі вени	
6	внутрішні стінки шлунка	
7	тіло жовчного міхура	
8	ямка венозного протока	
9	черевна частина стравоходу	
10	клиноподібний кут тім'яної кістки	

2. Перекласти українською мовою:

1	musculus longissimus capitis	
2	musculi intercostales breves	
3	nodi superficiales cervicales lymphatici	
4	ganglion superius nervi vagi	
5	hiatus canalis nervi petrosi minoris	

3. Утворити терміни:

1	уповільнене серцебиття	
2	носова кровотеча	
3	видалення маткової труби	
4	наявність гною в крові	
5	підвищена чутливість	
6	запалення сечового міхура	
7	пухлина кровоносної судини	
8	захворювання хребців	
9	параліч ока	
10	розрив сухожилка	

4. Перекласти терміни:

1	позаматкова вагітність	
2	злаякісна пухлина	
3	ознаки коклюшу	
4	набряк гортані	
5	інфекційна хвороба	

5. Записати латинською мовою та пояснити значення термінів:

№	Термін	Переклад	Пояснення
1	холецистит		
2	фарингостомія		
3	гемофілія		
4	кріестезія		
5	оторея		

6. Перекласти латинською мовою:

1	бромід калію	
2	основний карбонат магнію	
3	азотна кислота	
4	мазь оксиду цинку	
5	пероральні лікарські засоби	
6	розчин атропіну сульфату	
7	густиий екстракт валеріани	

7. Перекласти рецепти:

- Візьми: Таблетки ампіциліну тригідрату 0,25 числом 20
Видай. Познач. По 1 табл. 4 рази на день після їжі
- Візьми: Етаміналу-натрію 0,1
Видай такі дози числом 10 в таблетках
Познач: по 1 табл. перед сном.
- Візьми: Атропіну сульфату 0,0003
Папаверину гідрохлориду 0,02
Видай такі дози числом 10 в таблетках
Познач: по 1 табл. 2–3 рази на день.

Література

Основна:

- Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.
- Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.
2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium*: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.
3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Практичне заняття № 22

Тема. Диференційований залік з дисципліни

Кількість годин: 2 академічні години.

Мета. Перевірити рівень та якість засвоєння граматично-лексичного матеріалу попередніх занять (1–21), уміння використовувати набуті знання в процесі вживання анатомічних, клінічних та фармацевтичних термінів.

Графологічна структура теми

Викладання матеріалу: теоретичний матеріал теми «Диференційований залік з дисципліни».

Практичне опрацювання: робота з лексичним та теоретичним матеріалом теми.

Висновки: Основні теоретичні питання теми з наведенням прикладів.

Вихідний рівень знань та умінь

Студенти повинні знати:

1. Теоретичний матеріал тем 1–21.
2. Лексико-граматичний матеріал тем 1–21.

Студенти повинні уміти:

1. Читати, аналізувати за структурою та перекладати анатомічні терміни.
2. Пояснювати, утворювати та перекладати клінічні терміни.
3. Перекладати фармацевтичні терміни.
4. Грамотно оформлювати рецепти на різні види лікарських препаратів.

Перелік основних питань з теми:

1. Латинський алфавіт. Правила читання дифтонгів та диграфів.
2. Граматичні категорії латинського іменника. Принципи визначення відміни та роду іменника.
3. Правила постановки наголосу в латинській мові.
4. Іменники I відміни. Граматичні ознаки. Визначення основи. Відмінювання в однині і множині.
5. Іменники II відміни. Граматичні ознаки. Відмінювання в однині та множині.
6. Прикметники I і II відміни. Граматичні ознаки. Узгодження з іменниками. Відмінювання в однині та множині.
7. Іменники III відміни. Загальна характеристика. Визначення основи
8. Прикметники III відміни з двома закінченнями. Визначення основи.
9. Прикметники III відміни з одним закінченням. Визначення основи.
10. Іменники IV та V відміни. Відмінювання в однині та множині.
11. Правило середнього роду. Відмінювання іменників середнього роду різних відмін в однині та множині.
12. Вищий ступінь порівняння прикметників. Визначення основи.
13. Слова грецького походження у клінічній та фармацевтичній термінології. Особливості відмінювання.
14. Структура клінічного терміна.
15. Багатослівні клінічні терміни.
16. Переклад та пояснення клінічного терміна.
17. Суфіксальний спосіб творення у клінічній термінології. Основні суфікси іменників.
18. Суфіксальний спосіб творення у клінічній термінології. Основні суфікси прикметників.
19. Значення суфікса -genus, a, um у клінічній термінології.
20. Префіксальний спосіб творення у клінічній термінології.
21. Префікси із локальним значенням.
22. Префікси із числовим значенням латинського та грецького походження.
23. Латинські та грецькі префікси на позначення розміру та кількості.
24. Префікси на позначення оболонок органів.
25. Префікси із часовим значенням.
26. Префікси на позначення міри вияву ознаки.
27. Латинські та грецькі префікси на позначення відсутності, усунення та послаблення вияву ознаки.

28. Особливості вживання префікса meso-.
29. Омонімічні префікси in-. Фонетичні зміни на межі префікса та кореня.
30. Осново- та словоскладання в клінічній термінології.
31. Кінцеві та початкові терміоеlementи на позначення крові та сечі.
32. Терміни на позначення вмісту повітря, гною, води, крові в органі.
33. Кінцеві терміоеlementи на позначення оперативного втручання.
34. Позначення стану тонусу та артеріального тиску в клінічній термінології.
35. Кінцеві терміоеlementи на позначення патологічних станів.
36. Особливості уживання терміоеlementів -stenosis, -necrosis, -spasmus, -stasis.
37. Кінцеві терміоеlementи на позначення методів лікування та діагностики.
38. Значення терміоеlementа -stomia.
39. Особливості вживання термінів на позначення різних видів трансплантацій та пластичних операцій.
40. Терміни на позначення обсягу формених елементів крові.
41. Омонімічні терміоеlementи.
42. Початкові терміоеlementи на позначення кольору.
43. Початкові терміоеlementи на позначення фізичних характеристик.
44. Структура фармацевтичного терміна.
45. Поняття лікарського засобу та лікарської форми. Рідкі лікарські форми
46. Дієслово у фармацевтичній термінології.
47. Вживання прийменників та сполучників у медичній термінології. Рецептурні вирази з прийменниками.
48. Назви лікарських засобів (хімічні, умовні, торгові).
49. Тривіальні назви лікарських засобів.
50. Поняття частотного відрізка. Частотні відрізки, що вказують на фармакологічну дію лікарського засобу.
51. Поняття частотного відрізка. Частотні відрізки, що вказують на хімічний склад лікарського засобу.
52. Поняття частотного відрізка. Частотні відрізки, що вказують на сировину та походження лікарського засобу.
53. Утворення назв фармакологічних груп лікарських засобів.
54. Поняття лікарської форми. Їх різновиди.
55. Основні моделі рецептурного пропису.
56. Основні рецептурні вирази з дієсловами.
57. Правила щодо позначення обсягу лікарських засобів у рецепті.
58. Тверді лікарські форми та особливості їх виписування у рецепті.
59. М'які лікарські форми та особливості їх виписування у рецепті
60. Рідкі лікарські форми у рецепті. Особливості позначення їх обсягу.
61. Абревіація у фармацевтичній термінології.
62. Вживання великої літери у фармацевтичних термінах та рецепті.
63. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів.
64. Латинські назви кислот. Органічні та неорганічні кислоти у рецепті.
65. Назви оксидів та закисів. Рецепти із ними.
66. Латинські назви солей. Солі та складні ефіри в рецепті.
67. Натрієві та калієві органічні солі. Особливості написання.
68. Ботанічна номенклатура. Назви частин рослини.
69. Моделі утворення назв відварів та настоїв.
70. Особливості назв деяких олій. Рецепти із ними.
71. Особливості виписування рецептів із лікарськими зборами.

Матеріальне та методичне забезпечення теми: таблиця відмінкових закінчень, дошка, робочий зошит.

Методика виконання практичної роботи:

Повторити набуті протягом курсу «Латинська мова» знання і навички.

Ситуаційні задачі (вправи)

Зразок білету до диференційованого заліку

Теоретична частина

1. Граматичні категорії латинського іменника. Принципи визначення відміни та роду іменника.
2. Суфіксальний спосіб творення у клінічній термінології. Основні суфікси іменників.
3. Складні клінічні терміни. Терміни на позначення вмісту повітря, гною, води, крові в органі.
4. Основні моделі рецептурного пропису.
5. Моделі утворення назв відварів та настоїв.

Практична частина

I. Утворіть терміни зі значенням:

- 1) руйнування крові; 2) біль нерва; 3) огляд гортані; 4) пластична операція суглоба; 5) накладання штучного свища на маткову трубу; 6) зрощення пальців; 7) прикріплення сечового міхура; 8) розширення судин; 9) наука про людину; 10) загин вперед.

II. Перекладіть терміни латинською мовою:

- 1) атрофічний глосит; 2) смертельний кінець; 3) флегмона гортані; 4) ампутація нижньої кінцівки; 5) перелом шийки стегна; 6) гостра інтоксикація; 7) одонтогенні пухлини; 8) інфекційний ентероколіт; 9) цироз печінки; 10) неонатальна еритродерма.

III. Запишіть рецепт без скорочень, перекладіть українською мовою:

Rp.: Theophyllini 0,2

Ol. Cacao 2,0

M., f. supp.

D.t.d. N. 10

S. По одній свічці на ніч

IV. Запишіть рецепт латинською мовою:

Візьми: Супозиторії "Анестезол" числом 10

Видай. Познач: по 1 супозиторію в пряму кишку 3 рази на добу

Візьми: Вісмуту основного нітрату 0,25

Екстракту Беладони 0,015

Видай такі дози числом 10 в таблетках

Познач. По 1 табл. 2–3 рази на день

V. Перекладіть латинською мовою:

- 1) сухий екстракт валеріани; 2) магнію основний карбонат в таблетках; 3) розчин натрію арсенату; 4) мазь магнію пероксиду; 5) папаверину гідрохлорид; 6) таблетки ацетилсаліцилової кислоти; 7) емульсія рицинової олії.

Література

Основна:

1. Дерев'янченко Н. В. Латинська мова та основи медичної термінології. Анатомо-гістологічна термінологія. Ч. I. : метод. матеріали / Н. В. Дерев'янченко, Л. Ю. Зана, О. В. Литовська. – Харків : ХНМУ, 2016.

2. Іоненко І. Р. Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посібник для студ. 1 курсу мед. навч. закл. / І. Р. Іоненко. – Харків: ХНМУ, 2014. – 100 с.

Допоміжна:

1. Козовик І. Я. Латинська мова : підручник / І. Я. Козовик, Л. Д. Шипайло. – 2-ге вид. – Київ : Вища школа, 1993. – 248 с.

2. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол ; за заг. ред. О. М. Беляєвої. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 496 с.

3. Чернявский М. Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учебник / М. Н. Чернявский. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Медицина, 2004. – 447 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Кісельова, О. Р. Власенко та ін. – Київ : Медицина, 2008. – 358 с.

Для нотаток

Навчальне видання

Латинська мова та медична термінологія

**Методичні вказівки
до практичних занять студентів I курсу
(напрямок підготовки «Фізична терапія. Ерготерапія»)**

Упорядники   Дерев'янченко Наталя Володимирівна
                                Литовська Олександра Веніамінівна

Відповідальний за випуск   Н. В. Дерев'янченко

Редактор М. В.Тарасенко
Комп'ютерна верстка О. Ю. Лавриненко

Формат А4. Ум. друк. арк. 3,57.
Зам. № 17-33505.

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmu@mail.ua**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.

Латинська мова та медична термінологія

*Методичні вказівки
до практичних занять студентів I курсу
(напрямок підготовки «Фізична терапія. Ерготерапія»)*